

อภิวัตน์รัฐธรรมนูญไทย : เส้นทางใหม่ของประชาชน

อภิวัดมนรัฐธรรมนุญไทย : เส้นทางใหม่ของคน

สิ่งพิมพ์รัฐ

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

เอกสารประกอบการจัดแสดงนิทรรศการ

เรื่อง **อภิวัดน์รัฐธรรมนูญไทย : เส้นทางใหม่**ของประชาชน

ระหว่างวันที่ 8 ธันวาคม 2540 ถึงวันที่ 10 มกราคม 2541

คณะกรรมการจัดแสดงนิทรรศการเนื่องในวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2540

จำนวน 5,000 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2541

จำนวน 5,000 เล่ม

จัดทำข้อมูล ออกแบบรูปเล่ม : คณะกรรมการจัดแสดงนิทรรศการเนื่องในวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ
พิพิธภัณฑน์รัฐสภา หอสมุดรัฐสภา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
โทร. 2441332-3

พิมพ์ที่ : กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ถนนอุทองใน ดุสิต กรุงเทพมหานคร
โทร. 2441260-1

คำนำ

สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ดำเนินการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามเจตนารมณ์ที่ว่า “ให้คำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญและดำรงไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” โดยมุ่งเน้นร่างรัฐธรรมนูญเพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการปฏิรูปการเมือง ปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองขึ้นใหม่ให้มีเสถียรภาพและสามารถสนองตอบต่อการแก้ไขปัญหาสำคัญของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สภาร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญแล้วเสร็จเสนอให้รัฐสภา เพื่อพิจารณาและเมื่อรัฐสภาได้พิจารณาว่าร่างรัฐธรรมนูญอย่างรอบคอบแล้ว ได้ลงมติเห็นชอบให้นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540

สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ถือได้ว่าเป็นการ “อภิวัฒน์รัฐธรรมนูญ” ครั้งยิ่งใหญ่ของไทยบทบัญญัติ โครงสร้าง และองค์กรทางการเมืองใหม่ตามรัฐธรรมนูญนี้ จะเป็นปัจจัยสำคัญนำไปสู่การปฏิรูปการเมืองตามความคาดหวังของประชาชน ได้ถูกกำหนดขึ้นและได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

ด้วยเหตุนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยคณะกรรมการจัดแสดงนิทรรศการเนื่องในวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ จึงได้ดำเนินการจัดแสดงนิทรรศการเรื่อง “อภิวัฒน์รัฐธรรมนูญไทย : เส้นทางใหม่ของประชาชน” ระหว่าง วันที่ 8 ธันวาคม 2540 ถึงวันที่ 10 มกราคม 2541 โดยมีสาระสำคัญประกอบด้วย

ความเป็นมาในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

บทบัญญัติสำคัญและน่าสนใจ

องค์กรทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

แผนภูมิ โครงสร้าง ที่มา และอำนาจหน้าที่ของแต่ละองค์กร

นอกจากนี้ ยังได้นำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับสมบูรณ์ทุกฉบับ ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จัดเก็บไว้ ออกมาจัดแสดงให้ผู้สนใจได้ชมอีกด้วย

คณะกรรมการจัดแสดงนิทรรศการเนื่องในวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ธันวาคม 2540

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
ประวัติความเป็นมาของรัฐธรรมนูญ	1
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	8
หมวด 1 บททั่วไป	9
หมวด 2 พระมหากษัตริย์	9
หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย	10
หมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย	11
หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ	12
หมวด 6 รัฐสภา	13
อำนาจหน้าที่ของรัฐสภา	14
กระบวนการตราพระราชบัญญัติ	18
สภาผู้แทนราษฎร	22
วุฒิสภา	27
คณะกรรมการการเลือกตั้ง	29
ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา	31
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	32
หมวด 7 คณะรัฐมนตรี	33
หมวด 8 ศาล	39
ศาลรัฐธรรมนูญ	41
ศาลปกครอง	43
หมวด 9 การปกครองส่วนท้องถิ่น	45
หมวด 10 การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ	48
การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน	48
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ	51
การถอดถอนจากตำแหน่ง	55
การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	57
หมวด 11 การตรวจเงินแผ่นดิน	59
หมวด 12 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ	60
บทเฉพาะกาล	62

ประวัติความเป็นมาของรัฐธรรมนูญ

ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมา 65 ปีแล้ว แต่ระบบการเมืองและกลไกทางการเมืองที่ผ่านมา ไม่สามารถแก้ไขปัญหของบ้านเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับประชาชนไม่มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง ทำให้ประชาชนเกิดความเสื่อมศรัทธาต่อระบบการเมือง จึงเกิดกระแสเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมือง ภายหลังจากเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 พรรคประชาธิปัตย์ได้เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล โดยมี นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี กระแสเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญก็ยังคงมีมาอย่างต่อเนื่อง ศาสตราจารย์มารุต บุญนาท ซึ่งเป็นประธานรัฐสภาในขณะนั้น จึงได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย” มีศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี เป็นประธานคณะกรรมการและมีศาสตราจารย์ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล เป็นกรรมการและเลขานุการ เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2537 คณะกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ

1. ศึกษา พิจารณา ค้นคว้า ตรวจสอบ รวบรวมความคิดเห็น และเรียบเรียงบทบัญญัติขึ้นเป็นร่างรัฐธรรมนูญ

2. ศึกษา พิจารณา ค้นคว้า ตรวจสอบ รวบรวมความคิดเห็น และเรียบเรียงบทบัญญัติขึ้นเป็นร่างกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคการเมือง และร่างกฎหมายอื่น ๆ อันจำเป็นต่อการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3. ศึกษา พิจารณา ค้นคว้า ตรวจสอบ รวบรวมความคิดเห็น และยกร่างข้อเสนอแนะเพื่อการจัดทำแผน หรือโครงการพัฒนา หรือปฏิรูปการเมืองการปกครองของประเทศในระยะเฉพาะหน้า และระยะยาวให้สอดคล้องกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ต่อมาคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตยได้เสนอข้อสรุปต่อประธานรัฐสภา 2 ประการ คือ

1. ควรมีองค์กรที่ทำหน้าที่พัฒนาการเมืองอย่างต่อเนื่อง

2. ควรมีการปฏิรูปการเมือง โดยแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 มาตรา 211 ให้มีการตั้งคณะกรรมการพิเศษเพื่อยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งชาติ

หลังการประกาศพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2538 เป็นช่วงเวลาของการเลือกตั้งทั่วไป แนวทางของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตยได้รับการตอบสนองจากบรรดานักการเมือง นักวิชาการ และประชาชนอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้แนวคิดนี้ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นหาเสียงของพรรคการเมืองต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป ปี 2538 รัฐบาลโดยการนำของ นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี ได้ตอบสนองต่อเสียงเรียกร้องดังกล่าว โดยได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2538 ความตอนหนึ่งว่า “จะสนับสนุนให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 211 ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงข้อเสนอของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย” ต่อมาวันที่ 8 สิงหาคม 2538 นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง คือ “คณะกรรมการการปฏิรูปทางการเมือง” โดยมีนายชุมพล ศิลปอาชา เป็นประธาน คณะกรรมการ และมีรองศาสตราจารย์ประจักษ์ นันทิชะกุล เป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการชุดนี้มีภารกิจที่สำคัญ ๆ คือ จัดทำแผนพัฒนาการเมืองให้สอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งรัฐและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งวิธีการปฏิรูปการเมือง และพิจารณาแนวทางการดำเนินการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 211 ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงข้อเสนอของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย และองค์กรประชาธิปไตยอื่น ๆ ในที่สุดคณะกรรมการการปฏิรูปทางการเมืองได้เสนอข้อสรุปต่อนายกรัฐมนตรี คือ ให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 211 ใน 2 ลักษณะ คือ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญบางมาตราให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติในมาตรา 211 หรือการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ ซึ่งคณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ โดยให้มี “คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ” ซึ่งประกอบด้วยกรรมการโดยตำแหน่ง ผู้แทนพรรคการเมือง สมาชิกวุฒิสภา นักวิชาการ และผู้แทนประชาชน กลุ่มสาขาอาชีพต่าง ๆ จำนวน 67 คน เพื่อยกร่างรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับ

ต่อมารัฐบาลของนายบรรหาร ศิลปอาชา ได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 211 ต่อรัฐสภาวาระแรกซึ่งที่ประชุมได้ลงมติรับหลักการ ในคราวประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 1 (สมัยสามัญ ครั้งที่สอง) เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2539 และต่อมาที่ประชุมรัฐสภา ในคราวประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 1 (สมัยสามัญ ครั้งที่หนึ่ง) ได้พิจารณาในวาระที่สอง เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2539 ในที่สุด ก็ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 มาตรา 211 ในวาระที่สาม ในคราวประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 3 (สมัยสามัญ ครั้งที่หนึ่ง) เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2539 โดยมีสภาร่างรัฐธรรมนูญเพื่อทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายที่นำไปสู่การปฏิรูปทางการเมือง

สภาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยสมาชิกสองประเภท ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยทางอ้อมประเภทหนึ่ง เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งจากจังหวัดต่าง ๆ โดยขั้นแรกให้ผู้สมัครเลือกตนเองให้เหลือจังหวัดละ 10 คน จากนั้นจึง ให้รัฐสภาลงคะแนนเลือกตั้งให้เหลือเพียงจังหวัดละ 1 คน จำนวน 76 คน และอีกประเภทหนึ่งคือ ให้สภาสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ที่มีภารกิจให้ปริญญาสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ เสนอบัญชีรายชื่อบุคคล ผู้มีความเชี่ยวชาญในสาขากฎหมายมหาชน สาขาวิชาศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ และผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการร่างรัฐธรรมนูญ ประเภทละไม่เกิน 5 คน ต่อประธานรัฐสภา เพื่อนำ

เสนอให้รัฐสภาทำการเลือกในแต่ละสาขาให้ได้จำนวนตามที่กำหนด คือ

1. ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวน 8 คน
2. ผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 8 คน
3. ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 7 คน

เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2539 ในคราวประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 3 (สมัยสามัญ ครั้งที่หนึ่ง) ที่ประชุมรัฐสภาลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 99 คน โดยมีรายชื่อดังต่อไปนี้

ผู้ได้รับเลือกจากจังหวัด
(เรียงตามจังหวัด)

กรุงเทพมหานคร	ชุมพร	นครสวรรค์
นายเสรี สุวรรณภานนท์	นายสุทธินันท์ จันทระ	นายประเทือง คำประกอบ
กระบี่	เชียงราย	นนทบุรี
นายพิณี อัสวโกวิทกรณ์	นายสามารถ แก้วมีชัย	นายบุญเลิศ ชาญุทธเดช
กาญจนบุรี	เชียงใหม่	นราธิวาส
นายประวิทย์ เจนวิระนนท์	พลตำรวจเอก สวัสดิ์ อมรวิวัฒน์	นายนิ้งมุดดิน อูมา
กาฬสินธุ์	ตรัง	น่าน
นายธีรวัฒน์ ร่มไทรทอง	นายสุบิน สินไชย	นายเพชร แก่นเมือง
กำแพงเพชร	ตราด	บุรีรัมย์
นายอนันต์ ผลอำนวย	พลตำรวจเอก ชาญ รัตนธรรม	นายถาวร จันทร์สม
ขอนแก่น	ตาก	ปทุมธานี
นายแคล้ว นรปติ	นายพนัส ทัศนียานนท์	ศาสตราจารย์ประดิษฐ์ เจริญไทยทวี
จันทบุรี	นครนายก	ประจวบคีรีขันธ์
นายเอก วรรณทอง	นายสนั่น อินทรประเสริฐ	ร้อยตรี อำนวย ไทยานนท์
ฉะเชิงเทรา	นครปฐม	ปราจีนบุรี
นายวุฒิพงศ์ ฉายแสง	นายประชุม ทองมี	นายจ้านงค์ พิณสาย
ชลบุรี	นครพนม	ปัตตานี
นายคณิน บุญสุวรรณ	นายพูนสวัสดิ์ พุทธศิริ	นายเหม สุไลมาน
ชัยนาท	นครราชสีมา	พระนครศรีอยุธยา
นายองอาจ หล้าอุบล	พลเอก ปัญญา สิงห์ศักดิ์	นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล
ชัยภูมิ	นครศรีธรรมราช	พะเยา
นายบัวพรม ธีรกัลยาณพันธ์	นายชงชาติ รัตนวิชา	นางพวงเล็ก บุญเชียง

พังงา

นายวรพจน์ ฅ นคร

พิทลุง

นายประวิทย์ ทองศรีนุ่น

พิจิตร

นางยุพา อุดมศักดิ์

พิษณุโลก

นางปราณี วชิราศรีศิริกุล

เพชรบุรี

นายเปลี่ยน เกตุทอง

เพชรบูรณ์

นายวิศัลย์ โหมยิตานนท์

แพร่

นายพนัส จันทรสุรินทร์

ภูเก็ต

นางสาวอุทัยวรรณ ดำรงกิจการวงศ์ นายประสพพร พาทยกุล

มหาสารคาม

นายโกศล ศรีสังข์

มุกดาหาร

พันตรี ปรีดา นิสสัยเจริญ

แม่ฮ่องสอน

นายเกษม พันธุ์รัตน์

ยะลา

นายอุดร กามา

ยโสธร

นายอภิรักษ์ เมตตาริกานนท์

ร้อยเอ็ด

พันเอก (พิเศษ) อุดม ทวีวัฒน์

ระนอง

นายธรรมบุญ มงคล

ระยอง

นายจัตวา กลิ่นสุนทร

ราชบุรี

นายทวิช กลิ่นประทุม

ลพบุรี

นายชงค์ วงษ์จันทร์

ลำปาง

นายชานนท์ สุวสิน

ลำพูน

นายสงวน พงษ์มณี

เลย

ร้อยตรี สมนึก ชูวิเชียร

ศรีสะเกษ

นายประสพพร พาทยกุล

สกลนคร

นายวรพจน์ วงศ์สง่า

สงขลา

นางพินทิพย์ สีลาภรณ์

สตูล

นายจรัส ใจะสมัน

สมุทรปราการ

นายสมรรถ ศิริจันทร์

สมุทรสงคราม

นายอำนาจ นาครัชตะอมร

สมุทรสาคร

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา

สระแก้ว

นายสุนทร ทิพย์มณี

สระบุรี

นายอนันต์ บุรณวิช

สิงห์บุรี

นายกมล สุขคะสมบัติ

สุโขทัย

นายประดั่ง ปรีชาญาณกูร

สุพรรณบุรี

นายสมเกียรติ อ่อนวิมล

สุราษฎร์ธานี

นายเดโช สวานานนท์

สุรินทร์

นายเหลื่อม พันธุ์ฤกษ์

หนองคาย

นายนิธินัย นาคทรพรพ

หนองบัวลำภู

นางสุนี ไชยรส

อ่างทอง

นายตำรวจ จิมฉวี

อุดรธานี

พันเอก สมคิด ศรีสังคม

อุดรดิตถ์

นาวาโท สุรินทร์ แสงสนิท

อุทัยธานี

นายครรชิต สุขุมินท

อุบลราชธานี

นายไพบุลย์ ชมาฤกษ์

อำนาจเจริญ

นายจิรศักดิ์ กีฬา

ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน

(เรียงตามลำดับคะแนน)

ศาสตราจารย์บรรศักดิ์ อูวรรณ โณ

รองศาสตราจารย์ธงทอง จันทรางศุ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์โกเมศ ขวัญเมือง

นายแก้วสรร อติโพธิ

ศาสตราจารย์คณิต ณ นคร

รองศาสตราจารย์สมคิด เลิศไพฑูรย์

นายทองใบ ทองเปาะ (ลาออกวันที่ 11 มี.ค. 2540)

นายเกษม ศิริสัมพันธ์

รองศาสตราจารย์มนตรี รูปสุวรรณ

(ได้รับเลือกวันที่ 26 มี.ค. 2540 แทนนายทองใบ ทองเปาะ)

ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์

(เรียงตามลำดับคะแนน)

ศาสตราจารย์กระมล ทองธรรมชาติ

ศาสตราจารย์ลิขิต ชีรเวทิน

ศาสตราจารย์สุจิต บุญบงการ

นายเฉลิม พรหมเลิศ

ศาสตราจารย์อมร รักษาศักดิ์

รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ โพธิแท่น

ศาสตราจารย์เขียน ชีระวิทย์

นายอนุก สิทธิประศาสน์

ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน

หรือการร่างรัฐธรรมนูญ (เรียงตามลำดับคะแนน)

ศาสตราจารย์อุกฤษ มงคลนาวิน (ลาออกวันที่ 6 ม.ค. 2540)

นายอุทัย พิมพ์ใจชน

พลตำรวจเอก ประมาณ อติเรกสาร

ศาสตราจารย์เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม

นายอานันท์ ปันยารชุน

ศาสตราจารย์ธรรมนูญ ลัดพลี

นายสวัสดิ์ คำประกอบ

นาวาอากาศตรี ประสงค์ สุ่นศิริ

(ได้รับเลือกวันที่ 24 ม.ค. 2540 แทนศาสตราจารย์อุกฤษ มงคลนาวิน)

วันที่ 7 มกราคม 2540 สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ประชุมเป็นครั้งแรก และได้มีมติเลือก
ประธานและรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ ดังนี้

นายอุทัย พิมพ์ใจชน	เป็นประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ
ศาสตราจารย์กระมล ทองธรรมชาติ	เป็นรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ คนที่ 1
นางยุพา อุดมศักดิ์	เป็นรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ คนที่ 2

ต่อมาวันที่ 14 มกราคม 2540 สภาร่างรัฐธรรมนูญได้มีมติตั้งคณะกรรมการสามัญคณะ
ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ 17 คน (แต่งตั้งเพิ่มเติมอีก 12 คน รวมเป็น 29 คน)
โดยนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธานคณะกรรมการ และศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณ
โณ เป็นเลขานุการคณะกรรมการ

2. คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ 17 คน โดยนายสมเกียรติ อ่อนวิมล เป็นประธานคณะ
กรรมการ และนายชงชาติ รัตนวิชา เป็นเลขานุการคณะกรรมการ

3. คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นและประชาพิจารณ์ 38 คน โดยศาสตราจารย์อมร
รักษาศักดิ์ เป็นประธานคณะกรรมการ และนายสนั่น อินทรประเสริฐ เป็นเลขานุการคณะ
กรรมการ

4. คณะกรรมการวิชาการ ข้อมูล และศึกษาแนวทางร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ
17 คน โดยศาสตราจารย์กระมล ทองธรรมชาติ เป็นประธานคณะกรรมการ และรอง
ศาสตราจารย์วิสุทธิ์ โภธิแทน เป็นเลขานุการคณะกรรมการ

5. คณะกรรมการจดหมายเหตุ ตรวจสอบงานการประชุมและกิจการสภา 17 คน โดย
นายเดโช สวานานนท์ เป็นประธานคณะกรรมการ และนายสุนทร ทิพย์มณี เป็นเลขานุการ
คณะกรรมการ

หลังจากสภาร่างรัฐธรรมนูญได้มีมติตั้งคณะกรรมการสามัญและวิสามัญ พร้อมทั้งกำหนด
ภารกิจในการดำเนินงานแล้ว คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญจึงได้ทำการยกร่างรัฐธรรมนูญ
โดยมีทั้งหมด 339 มาตรา และได้เสนอสู่ที่ประชุมของสภาร่างรัฐธรรมนูญ ในวาระแรก เพื่อ
พิจารณารับร่างรัฐธรรมนูญในวันที่ 7 - 8 พฤษภาคม 2540 โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้รับร่าง
89 เสียง งดออกเสียง 1 เสียง จากนั้นที่ประชุมได้มีมติตั้งคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช จำนวน 33 คน เพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ โดย
นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธานคณะกรรมการ และศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ
เป็นเลขานุการคณะกรรมการ และกำหนดให้แปรญัตติภายใน 30 วัน คณะกรรมการพิจารณา
ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ได้ทบทวนแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญประกอบ
ความคิดเห็นของประชาชนจากเวทีประชาพิจารณ์ และคำขอแปรญัตติของสมาชิกสภาร่างรัฐ
ธรรมนูญ จำนวน 57 คน จนแล้วเสร็จภายใน 1 เดือน จากนั้นจึงเสนอร่างรัฐธรรมนูญสู่การ

พิจารณาของสภาร่างรัฐธรรมนูญในวาระที่สอง ซึ่งเป็นการพิจารณาเรียงตามลำดับมาตรา ตั้งแต่ วันที่ 7 กรกฎาคม 2540 จนกระทั่งวันที่ 30 กรกฎาคม 2540 เป็นอันจบการพิจารณาในวาระที่สอง โดยได้พิจารณาปรับให้คงเหลือ 336 มาตรา และต่อจากนั้นที่ประชุมมีมติเห็นสมควรให้รอไว้ 15 วัน ก่อนจะลงมติในวาระที่สาม เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2540 ที่ประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญได้ลงมติ โดยผลการลงมติปรากฏ ดังนี้

เห็นชอบ	92	เสียง
ไม่เห็นชอบ	-	เสียง
งดออกเสียง	4	เสียง

สภาร่างรัฐธรรมนูญใช้ระยะเวลาในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ทั้งสิ้น 233 วัน จากนั้นจึงได้เสนอเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา ในคราวประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 2 - 6 (สมัยสามัญ ครั้งที่สอง) ตั้งแต่วันที่ 4 - 10 กันยายน 2540 รัฐสภาได้พิจารณาแล้วเสร็จ และรอการพิจารณา ลงมติไว้ 15 วัน จากนั้นในวันที่ 27 กันยายน 2540 ในคราวประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 7 (สมัยสามัญ ครั้งที่สอง) รัฐสภาจึงได้ลงมติให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ซึ่งผลการลงมติปรากฏ ดังนี้

เห็นชอบ	578	เสียง
ไม่เห็นชอบ	16	เสียง
งดออกเสียง	17	เสียง

ในวันที่ 11 ตุลาคม 2540 นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานรัฐสภา นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานวุฒิสภา พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร นายอุทัย พิมพ์ใจชน ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ พร้อมด้วยศาสตราจารย์ ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนายพินิต อารยะศิริ เลขาธิการวุฒิสภา เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทูลเกล้าฯ ถวายร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ประธานรัฐสภาได้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ จากนั้นจึงได้อัญเชิญรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อประทับพระราชลัญจกร 4 องค์ คือ พระราชลัญจกรมหาโองการ พระราชลัญจกรไอยราพต (องค์ใหญ่) พระราชลัญจกรหงสพิमान และพระราชลัญจกรพระครุฑพ่าห์ ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 11 ตุลาคม 2540 เป็นต้นไป

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้จัดทำขึ้นโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ เนื้อหาสาระเป็นไปตามกรอบความคิดที่สภาร่างรัฐธรรมนูญ โดยข้อเสนอแนะของกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ 3 กรอบ คือ

กรอบที่ 1 เกี่ยวกับการสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของพลเมือง ประกอบด้วย สิทธิเสรีภาพ และการมีส่วนร่วมของพลเมืองว่าด้วยหลักการในการแก้ไขปัญหา สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ ที่ยังไม่สัมฤทธิ์ผลได้จริง และการแก้ไขปัญหาการจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่กว้างเกินควร จนกระทบสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพ และหลักการในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพลเมืองในระบบการเมือง โดยการเปิดโอกาสให้พลเมืองมีส่วนร่วมในระบบการเมืองมากขึ้น และการแก้ปัญหาคอร์รัปชันที่ยังไม่เป็นรูปธรรมชัดเจนในการปฏิบัติ

กรอบที่ 2 เกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ ซึ่งประกอบด้วย ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ระบบการควบคุมการทุจริต การแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน คณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต (ปป.ป.) ที่เป็นอิสระ ตุลาการคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองการตรวจเงินแผ่นดิน

กรอบที่ 3 เกี่ยวกับการสถาบันการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเมือง ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา พรรคการเมือง คณะรัฐมนตรีและความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสภา และคณะรัฐมนตรี

ถือได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนอย่างเป็นทางการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อนำมาประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ นับเป็นการเปิดศักราชใหม่ของการเมืองไทย ถือเป็นความหวังอันสูงส่งในการที่จะนำไปสู่การปฏิรูปทางการเมืองไทย และนำไปสู่การแก้ไขวิกฤติทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยประสบอยู่

รัฐธรรมนูญฉบับนี้นับว่ามีเนื้อหาสาระแห่งการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นในหลายด้าน เมื่อเทียบกับรัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้านี้ไม่ว่าจะเป็นการถ่วงดุลอำนาจระหว่างองค์กรการเลือกตั้งเพื่อตรวจสอบและหลักประกันในด้านการขยายสิทธิเสรีภาพทั้งของบุคคลทั่วไปและของชุมชน โดยจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่การพัฒนาพรรคการเมืองไทยที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลในอนาคต

หมวด 1

บททั่วไป

บททั่วไปถือว่าเป็นหมวดแรกของรัฐธรรมนูญที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยมากจะกล่าวถึงภาพรวมของอำนาจอธิปไตย ความเป็นปึกแผ่นของราชอาณาจักร โดยรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้มีประเด็นสำคัญของบททั่วไปที่แตกต่างจากรัฐธรรมนูญในอดีตกล่าวคือ

1. อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย (มาตรา 3)
2. สักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง (มาตรา 4)

หมวด 2

พระมหากษัตริย์

สำหรับหมวดที่ 2 นั้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระที่แตกต่างไปจากรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมา จึงไม่นำมากล่าวไว้ ณ ที่นี้

หมวด 3

สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

คำว่า สิทธิ (Right) หมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ กฎหมายในที่นี้ ก็คือรัฐธรรมนูญ เมื่อกล่าวถึงสิทธิในรัฐธรรมนูญ หมายถึง สิทธิในมหาชนซึ่งมีหลักเกณฑ์คลุมถึงสิทธิในทางเอกชนด้วย

เสรีภาพ (Liberty) หมายถึง ความมีอิสระที่จะกระทำการหรือเว้นกระทำการ เสรีภาพ จึงมีความหมายต่างกับสิทธิ อย่างไรก็ตาม ถ้าเสรีภาพใดมีกฎหมายรับรองและคุ้มครอง เสรีภาพ นั้นก็อาจเป็นสิทธิด้วย จึงมีผู้เรียกรวม ๆ กันว่า สิทธิและเสรีภาพหรือสิทธิในเสรีภาพ

สำหรับสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้ให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนชาวไทยมากขึ้นกว่ารัฐธรรมนูญ ฉบับที่ผ่าน ๆ มา ซึ่งมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ (มาตรา 26)
2. การสั่งปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงหรือสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อรื้อถอนเสรีภาพ จะกระทำมิได้ (มาตรา 39)
3. ให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่และกำกับดูแลการประกอบกิจการ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม (มาตรา 40)
4. บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (มาตรา 43)
5. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกพรรคการเมือง เห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะ และการปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญนี้ มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ (มาตรา 47)
6. บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือของรัฐ (มาตรา 54)
7. บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก อันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ (มาตรา 55)
8. สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง (มาตรา 57)
9. บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากรัฐก่อนอนุญาตหรือการดำเนินโครงการที่มีผลกระทบต่อส่วนรวม (มาตรา 59)
10. บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการปฏิบัติราชการทางการปกครอง อันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน

หมวด 4

หน้าที่ของชนชาวไทย

เนื่องจากการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ราษฎรมี 2 ฐานะ คือ ฐานะที่เป็นผู้ปกครอง และฐานะที่อยู่ภายใต้การปกครอง โดยในฐานะที่ราษฎรเป็นผู้ปกครอง ราษฎรจะเลือกผู้แทนของตนมาปฏิบัติงานในสภาผู้แทนราษฎรแทนตน ส่วนในฐานะที่ราษฎรอยู่ภายใต้การปกครองนั้น รัฐธรรมนูญยอมให้ราษฎรได้ไป ซึ่งสิทธิและเสรีภาพบางประการ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องกำหนดให้ราษฎรมีหน้าที่บางประการด้วย

โดยในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้มีประเด็นสำคัญของหน้าที่ของชนชาวไทย คือ

1. บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หากไม่ไปเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรย่อมเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 68)
2. เจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม อำนวยความสะดวกและให้บริการประชาชน และต้องวางตัวเป็นกลางทางการเมือง (มาตรา 70)

หมวด 5

แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ หมายถึง นโยบายหลักซึ่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นแนวทางที่รัฐบาลจะต้องปฏิบัติตาม ซึ่งไม่ว่าพรรคการเมืองใดจะเข้ามาจัดตั้งรัฐบาล พรรคการเมืองนั้นหรือรัฐบาลนั้นจะกำหนดนโยบายของรัฐบาล หรือกระทำการให้เป็นการขัดต่อแนวนโยบายแห่งรัฐมิได้

แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐจึงเป็นความตั้งใจของผู้ร่างรัฐธรรมนูญ ในการที่จะวางหลักในการบริหารราชการแผ่นดินให้กับรัฐบาล และการออกกฎหมายของรัฐบาล

โดยในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้มีประเด็นสำคัญของแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ดังนี้

1. รัฐต้องอุปถัมภ์และคุ้มครองพุทธศาสนาและศาสนาอื่น รวมไปถึงส่งเสริมความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา (มาตรา 73)
 2. รัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้พอเพียงกับการบริหารงาน โดยอิสระของคณะกรรมการเลือกตั้งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (มาตรา 75)
 3. รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ (มาตรา 78)
 4. ในการแถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามมาตรา 211 คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องชี้แจงต่อรัฐสภาให้ชัดเจน เพื่อบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และต้องจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินการ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคเสนอต่อรัฐสภาปีละ 1 ครั้ง (มาตรา 88)
 5. ให้รัฐจัดให้มีสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ ต้องให้สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้ความเห็นชอบก่อนพิจารณาประกาศใช้ (มาตรา 89)
- นโยบายพื้นฐานแห่งรัฐและต้องจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินการ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคเสนอต่อรัฐสภาปีละ 1 ครั้ง (มาตรา 88)
5. ให้รัฐจัดให้มีสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ ต้องให้สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้ความเห็นชอบก่อนพิจารณาประกาศใช้ (มาตรา 89)

หมวด 6

รัฐสภา

รัฐสภา

คือ องค์กรที่มีหน้าที่ตรากฎหมายใช้บังคับภายในรัฐ

โครงสร้างของรัฐสภา

รัฐสภาเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่นิติบัญญัติอาจประกอบด้วยสภาเดียวหรือสองสภา

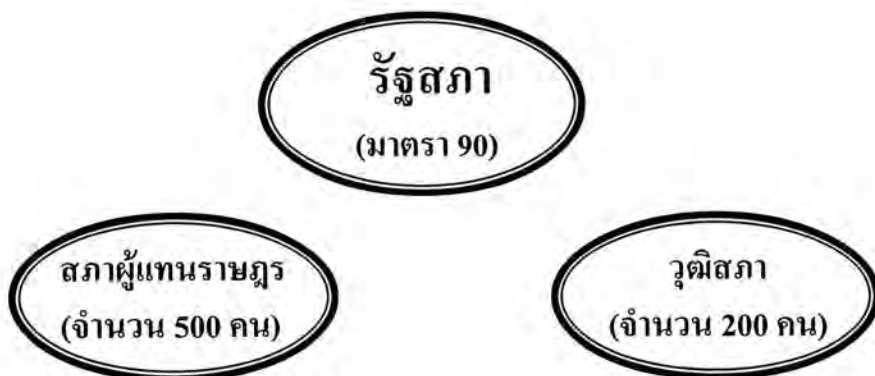
อำนาจหน้าที่ของรัฐสภา

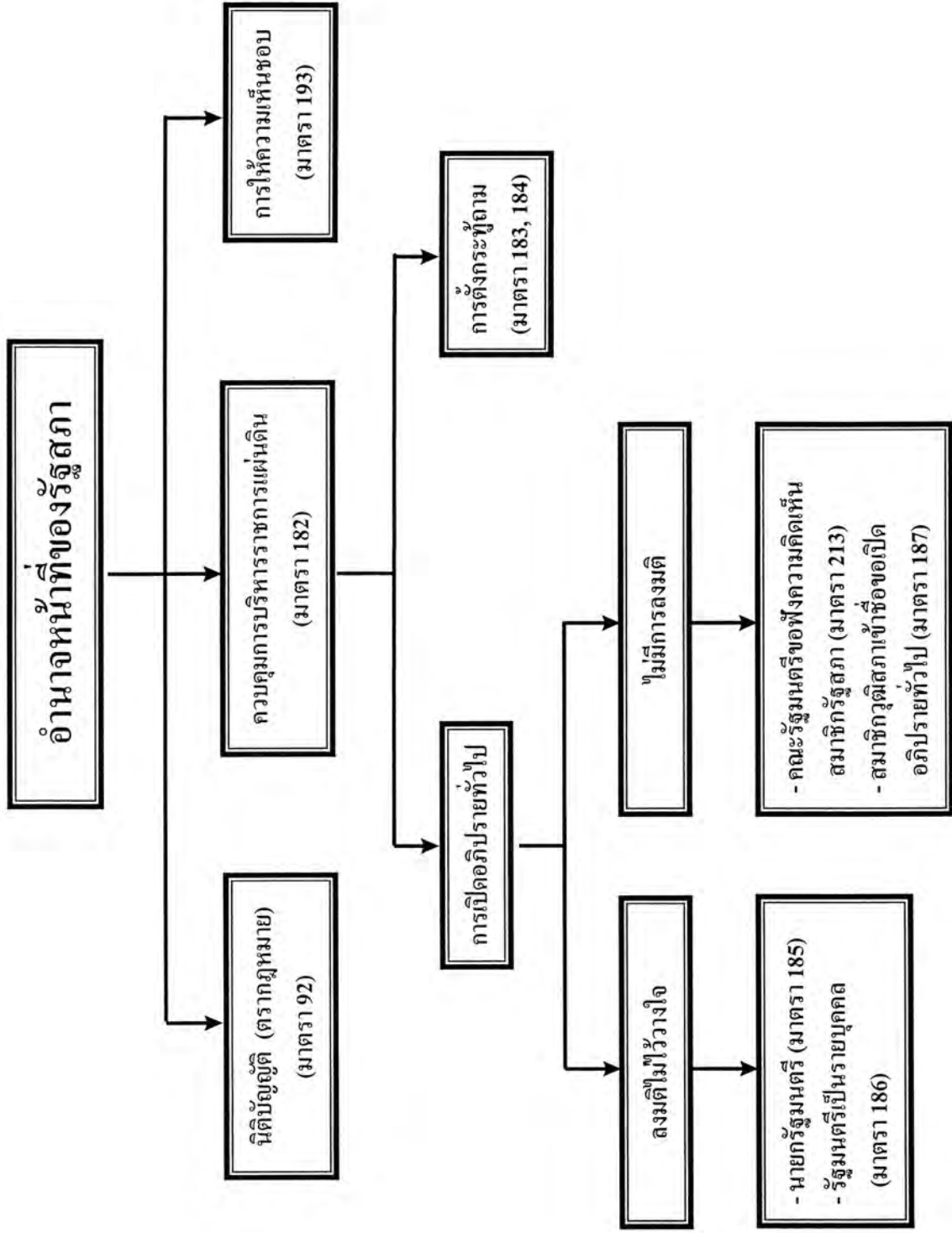
โดยทั่วไปอำนาจหน้าที่ของรัฐสภา แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. การตรากฎหมาย
2. การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน
3. การให้ความเห็นชอบ

รัฐสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ประกอบด้วย

1. สภาผู้แทนราษฎร
2. วุฒิสภา

เปรียบเทียบประเด็นแตกต่างที่สำคัญระหว่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ประเด็นสำคัญ	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
การตรากฎหมาย	⇒ พิจารณาเฉพาะร่างพระราชบัญญัติเท่านั้น	⇒ พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
กำหนดเวลานำร่าง พ.ร.บ.หรือร่างพ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาเห็นชอบแล้วขึ้นทูลเกล้าฯ	⇒ นายกฯ นำขึ้นทูลเกล้าฯ ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับร่างฯ จากรัฐสภา	⇒ นายกฯ นำขึ้นทูลเกล้าฯ ภายใน 20 วัน นับแต่วันที่ได้รับร่างฯ จากรัฐสภา
สมัยประชุมสามัญของรัฐสภา	⇒ ในปีหนึ่งให้มี 2 สมัย ⇒ สมัยหนึ่งๆ มีกำหนดเวลา 90 วัน	⇒ ในปีหนึ่งให้มีสมัยประชุมสามัญทั่วไป และสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ ⇒ สมัยหนึ่ง ๆ มีกำหนดเวลา 120 วัน
ผู้มีอำนาจวินิจฉัยว่าร่าง พ.ร.บ.ใดเกี่ยวข้องกับการเงิน หรือไม่	⇒ ประธานสภาผู้แทนราษฎร	⇒ ที่ประชุมร่วมกันของประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานคณะกรรมการการสามัญของสภาผู้แทนฯ ทุกคณะ
ผู้มีสิทธิเสนอร่าง พ.ร.บ.	⇒ คณะรัฐมนตรี ⇒ ส.ส.	⇒ คณะรัฐมนตรี ⇒ ส.ส. ⇒ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ตั้งแต่ 50,000 คน ขึ้นไป เข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมายเฉพาะในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย และหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐเท่านั้น

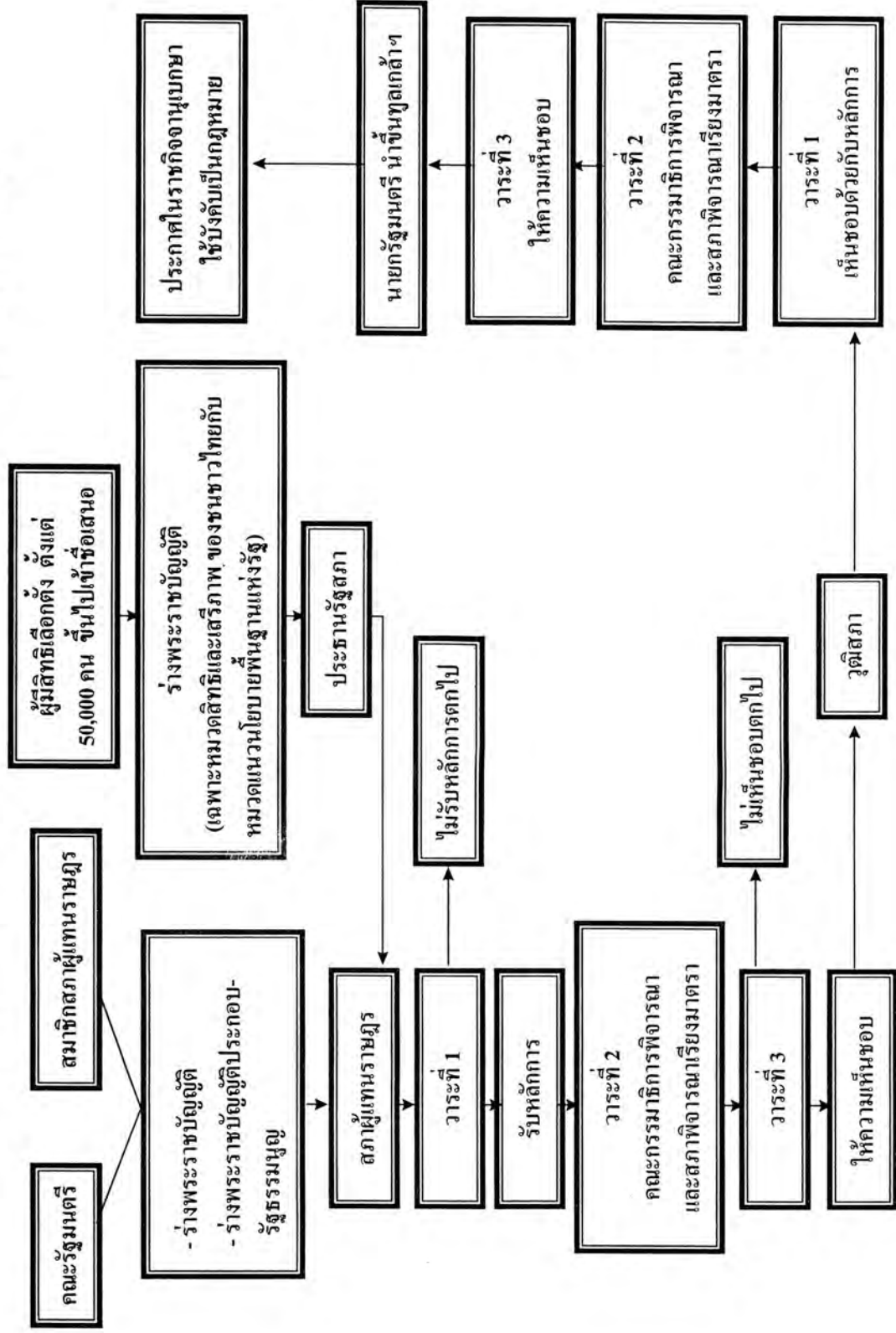
เปรียบเทียบประเด็นแตกต่างที่สำคัญระหว่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ประเด็นสำคัญ	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมร่าง พ.ร.บ. หรือ ร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญหลังสิ้นอายุหรือมีการยุบสภาผู้แทนฯ	⇒ ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือร่าง พ.ร.บ. ที่รัฐสภายังมิได้ให้ความเห็นชอบด้วย หรือที่ พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย หรือเมื่อพ้น 90 วัน แล้วมิได้พระราชทานคืนมาให้เป็นอันตกไป	⇒ ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ร่าง พ.ร.บ. หรือร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยหรือเมื่อพ้น 90 วัน แล้ว มิได้พระราชทานคืนมาให้เป็นอันตกไป ⇒ บรรดาร่างฯ ดังกล่าวข้างต้น ที่รัฐสภายังมิได้ให้ความเห็นชอบ รัฐสภาสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณีสามารถหยิบยกขึ้นพิจารณาต่อไปได้ หากคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ร้องขอภายใน 60 วัน นับแต่วันเรียกประชุมรัฐสภาครั้งแรก หลังการเลือกตั้งทั่วไป และรัฐสภามีมติเห็นชอบด้วย
การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป	⇒ ส.ส. ไม่น้อยกว่า 1/5 ของ ส.ส. ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะ	⇒ ส.ส. ไม่น้อยกว่า 2/5 ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีและต้องเสนอชื่อผู้สมควรดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไปด้วย หากเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของนายกฯ ที่มีพฤติกรรมรั่วรอยฉิดบกตีส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ราชการหรือจงใจฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย จะเสนอได้ต่อเมื่อได้ยื่นเรื่องต่อวุฒิสภาเพื่อพิจารณาก่อน ⇒ ส.ส. ไม่น้อยกว่า 1/5 ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล หากเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของรัฐมนตรี ที่มีพฤติกรรมรั่วรอย

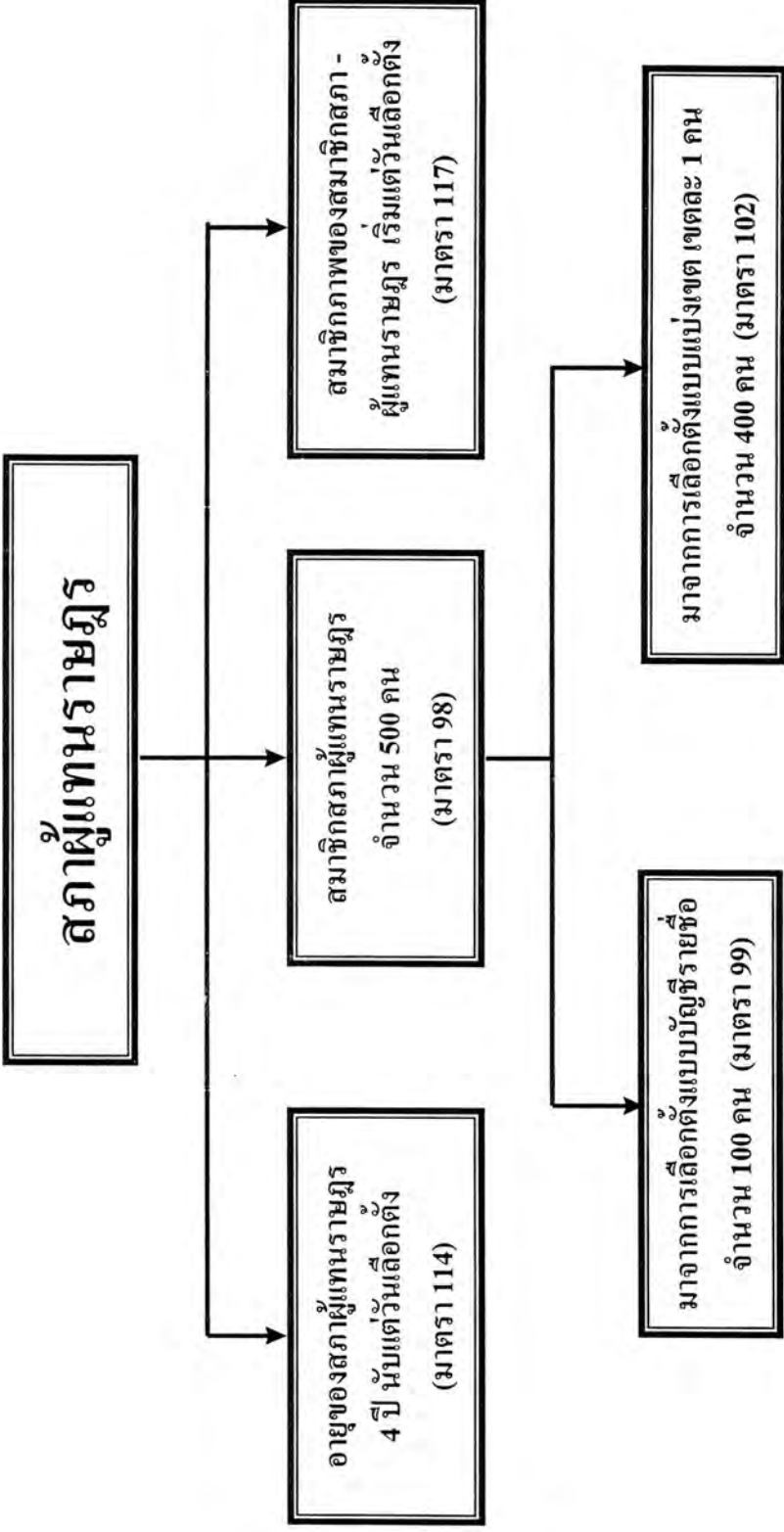
เปรียบเทียบประเด็นแตกต่างที่สำคัญระหว่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ประเด็นสำคัญ	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป		<p>ผิดปกติส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ราชการหรือจงใจฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย จะเสนอได้ต่อเมื่อได้ยื่นเรื่องต่อวุฒิสภาเพื่อพิจารณาก่อน</p> <p>⇒ ส.ว. ไม่น้อยกว่า 3/5 ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เข้าชื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือชี้แจงปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน โดยไม่มีการลงมติ</p>

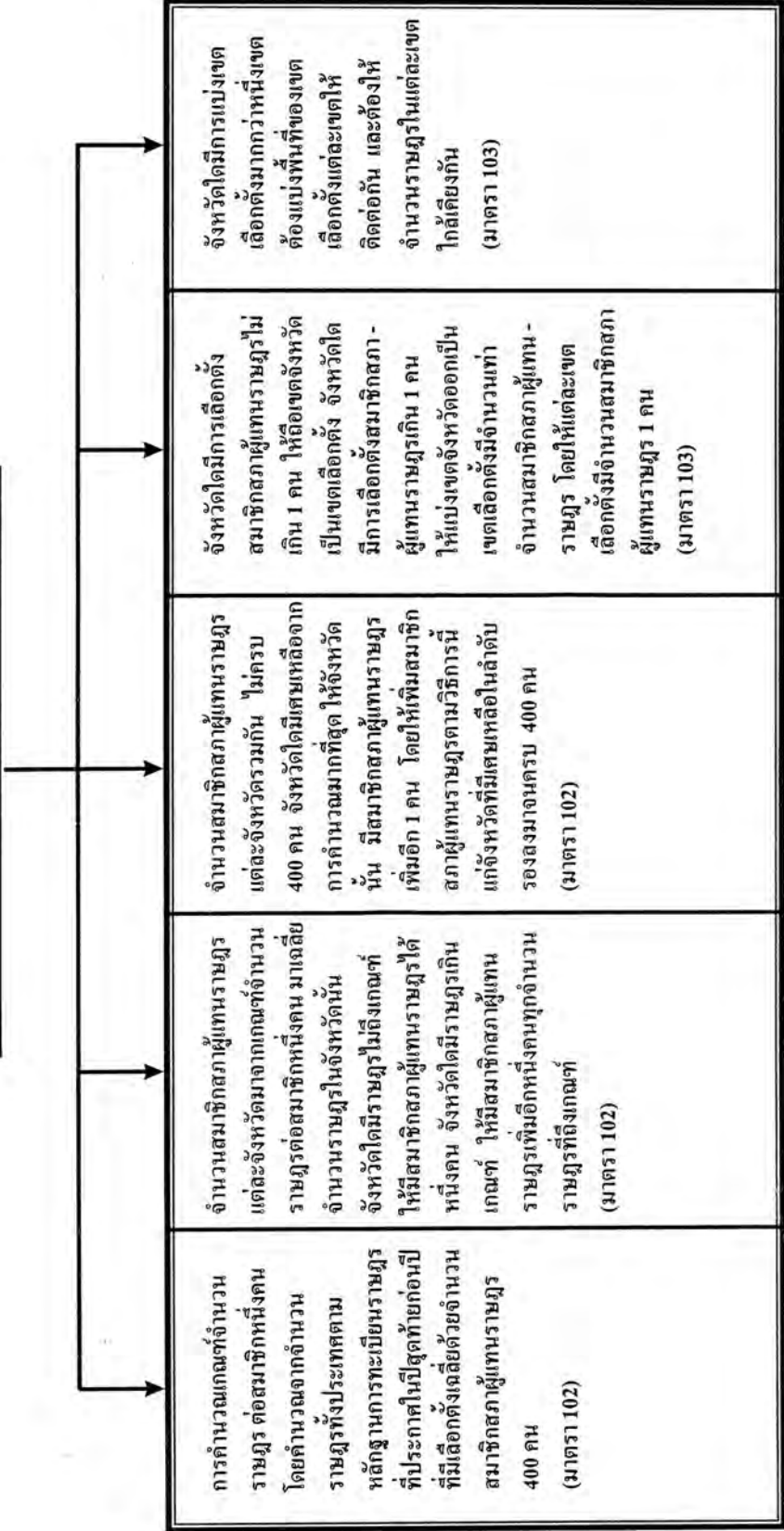
กระบวนการตราพระราชบัญญัติหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ประเด็นสำคัญ	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
การสิ้นสุดสมาชิกภาพ	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ ส.ส. เป็นนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรี ได้ในขณะเดียวกัน ⇒ สมาชิกวุฒิสภา หรือคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพ ⇒ ขาดประชุมตลอดสมัยประชุม 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ ส.ส. ที่ไปเป็นนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรี ต้องพ้นจากการเป็น ส.ส. ⇒ วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง หรือศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้พ้นจากสมาชิกภาพ ⇒ ขาดประชุมเกิน 1/4 ของจำนวนวันประชุม
ตำแหน่ง ส.ส.ว่างลง	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ เลือกตั้งขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ หากตำแหน่งที่ว่างเป็น ส.ส. ในบัญชีรายชื่อพรรคใด ให้ผู้มีชื่อในบัญชีรายชื่อของพรรคนั้นในลำดับถัดไปเลื่อนขึ้นมาเป็นแทน ⇒ หากตำแหน่งที่ว่างเป็น ส.ส. มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ให้มีการเลือกตั้งขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง

**การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 400 คน
(มาตรา 102)**

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

(มาตรา 99)

พรรคการเมืองจัดทำขึ้นพรรคละ 1 บัญชีไม่เกินบัญชีละ 100 คน

ยื่นบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อ
ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้นเพียงบัญชีเดียว

(มาตรา 104)

บัญชีรายชื่อพรรคการเมืองใดได้คะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละห้า
ของคะแนนเสียงรวมทั้งประเทศให้ถือว่าบัญชีนั้นไม่ได้รับการเลือกตั้ง

วุฒิสภา

ประเด็นสำคัญ	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
จำนวนและที่มาของ ส.ว.	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ มีจำนวน 2/3 ของจำนวน ส.ส. ⇒ มาจากการแต่งตั้ง 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ มีจำนวน 200 คน ⇒ มาจากการเลือกตั้งโดยตรง
คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะเป็น ส.ว.	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ มีอายุตั้งแต่ 35 ปีขึ้นไป ⇒ ไม่จำกัดวุฒิการศึกษา ⇒ ห้ามบุคคลหูหนวกและเป็นใบ้ ⇒ ไม่ห้ามข้าราชการประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ มีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป ⇒ วุฒิมการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป หรือเทียบเท่า ⇒ ไม่ห้ามบุคคลหูหนวกและเป็นใบ้ ⇒ ห้ามข้าราชการประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ
คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง		⇒ เป็นไปตามคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ส.ส.
วาระการดำรงตำแหน่ง	⇒ 4 ปี	⇒ 6 ปี
การดำรงตำแหน่งประธานและรองประธาน	⇒ การเลือกทุก 2 ปี	⇒ อยู่จนสิ้นอายุของสภา
อำนาจหน้าที่	⇒ กลั่นกรองกฎหมาย	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ กลั่นกรองกฎหมาย ⇒ ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้ง และถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ เช่น ป.ป.ช. , ศาลรัฐธรรมนูญ
การสิ้นสุดสมาชิกภาพ	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ ส.ว. เป็นรัฐมนตรีได้ในขณะเดียวกัน ⇒ วุฒิสภาหรือคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ มีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพ ⇒ ขาดประชุมตลอดสมัยประชุม 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ เมื่อไปเป็นรัฐมนตรี หรือข้าราชการการเมืองอื่น ⇒ วุฒิสภามีมติถอดถอน หรือศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยให้พ้นจากสมาชิกภาพ ⇒ ขาดประชุมเกิน 1/4 ของจำนวนวันประชุม
ตำแหน่ง ส.ว.ว่างลง	⇒ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งบุคคลเป็นสมาชิกแทน	⇒ เลือกตั้งขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง

วุฒิสภา

ที่มา

มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนจำนวน 200 คน

คุณสมบัติ

1. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
2. มีอายุไม่ต่ำกว่า 40 ปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
3. สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
4. มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 107 (5)

ลักษณะต้องห้าม

1. ไม่เป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมือง
2. ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และพ้นจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วแล้วยังไม่เกิน 1 ปี นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
3. ไม่เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ในอายุของวุฒิสภาคราวก่อนการสมัครรับเลือกตั้ง
4. ไม่เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา 109 (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (11) (12) (13) หรือ (14)
5. จะเป็นรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่นมิได้
6. การกระทำอันต้องห้ามตามมาตรา 110 และมาตรา 111 ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้นำมาใช้บังคับกับสมาชิกวุฒิสภาโดยอนุโลม

วาระการดำรงตำแหน่ง

มีกำหนดคราวละ 6 ปี นับแต่วันเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นองค์กรที่เกิดขึ้นใหม่ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐ-ธรรมนูญ เพื่อทำหน้าที่ควบคุม กำกับ ดูแล การเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ และยุติธรรม ตามครรลองระบอบประชาธิปไตย แต่ในอดีตที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งในระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่น องค์กรหรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุม กำกับ ดูแล การเลือกตั้ง ยังขาดความเป็นกลางและไม่มีอิสระอย่างแท้จริง ดังนั้น ในการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 จึงได้บัญญัติให้มีองค์กรหนึ่งขึ้นเรียกว่า “คณะกรรมการการเลือกตั้ง” เพื่อทำหน้าที่ควบคุม กำกับ ดูแล การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยได้มีการออกกฎหมายคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่เรียบร้อยแล้ว แต่ยังมีได้มีการดำเนินการแต่อย่างใด

ต่อมาได้มีการรณรงค์เพื่อให้มีการปฏิรูปทางการเมืองเกิดขึ้น และเป็นเหตุนำไปสู่การจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในการนี้ก็ได้คำนึงถึงการเลือกตั้ง ซึ่งนับเป็นเหตุหนึ่งที่จะทำให้การปฏิรูปทางการเมืองสัมฤทธิ์ผล หากการเลือกตั้งเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ และยุติธรรม ดังนั้น จึงได้บัญญัติให้มีองค์กรหนึ่งขึ้นเรียกว่า “คณะกรรมการการเลือกตั้ง” เพื่อทำหน้าที่ควบคุม และดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ และยุติธรรมเป็นองค์กรที่มีความเป็นกลางและมีอิสระอย่างแท้จริง ซึ่งประกอบด้วย ประธานกรรมการ และกรรมการอื่นอีก 4 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ที่มีความเป็นกลางทางการเมือง มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ และเป็นผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด มีอายุไม่ต่ำกว่า 40 ปีบริบูรณ์ วุฒิกการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี หรือเทียบเท่า และไม่มีลักษณะต้องห้าม เช่น ไม่เป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกพรรคการเมือง ฯลฯ มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 7 ปี และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

1. ออกประกาศกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ว่าด้วยพรรคการเมือง ว่าด้วยการออกเสียงประชามติ ว่าด้วยการเลือกตั้งสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น และเป็นนายทะเบียนพรรคการเมือง
2. มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือส่วนราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามกฎหมาย ดังระบุในข้อ 1
3. สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริง และวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมาย ดังระบุในข้อ 1
4. สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ หรือออกเสียงประชามติใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่ง หรือทุกหน่วยเลือกตั้ง เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า การเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริต และเที่ยงธรรม
5. ประกาศผลการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ
6. แต่งตั้งบุคคล คณะบุคคล หรือผู้แทนองค์การเอกชน เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย
7. ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ประเทศสวีเดนนับว่าเป็นต้นแบบของการมีสถาบันผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา โดยประเทศสวีเดนนั้น มีองค์กรที่ทำหน้าที่ดังกล่าวเรียกว่า “ออมบุดส์แมน” (Ombudsman) ซึ่งมีมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1809 และสถาบัน ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภานี้ก็เป็นสถาบันทางการเมืองที่ใช้แพร่หลายทั้งในยุโรปและอเมริกา

สำหรับประเทศไทยนั้น ตามที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 พุทธศักราช 2538 มาตรา 162 ทวิ เรียกชื่อว่า “ผู้ตรวจการรัฐสภา” ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามมติของรัฐสภา มีจำนวนไม่เกิน 5 คน แต่ตามที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เรียกชื่อว่า “ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา” ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา มีจำนวนไม่เกิน 3 คน และมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 6 ปี นับแต่วันที่ ได้รับแต่งตั้ง

อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

1. พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนในกรณีต่อไปนี้
 - (ก) การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ
 - (ข) การปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียน
 - (ค) กรณีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ
2. จัดทำรายงานพร้อมทั้งเสนอความเห็นและข้อเสนอแนะต่อรัฐสภา

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ด้วยเหตุที่มีการกระทำอันเป็นการละเมิดต่อสิทธิส่วนบุคคลเกิดขึ้นมาตลอดจากผู้มีอำนาจ มีโอกาส และอิทธิพลที่เหนือกว่า ซึ่งปรากฏการณ์ทางสังคมในทำนองนี้ได้เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก และที่ปรากฏชัดแจ้งที่สุดคือ สงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งมีการสูญเสียทรัพยากรบุคคลเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ภายหลังสงครามโลก ครั้งที่ 2 ดันสูงสุด บรรดาประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยได้ร่วมกับองค์การสหประชาชาติเพื่อหามาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว และในที่สุดก็ได้มีการประกาศเป็น “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” ขึ้น โดยที่ประชุมใหญ่ สหประชาชาติได้มีมติรับรอง เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 และหลักการของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มักจะมีอยู่ในรัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ เช่น รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา รัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยก็ได้มีการให้คำรับรองมติดังกล่าวด้วยเช่นกัน และรัฐธรรมนูญของประเทศไทย ก็ได้นำหลักการของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาบัญญัติไว้เช่นกัน แต่ที่ผ่านมายังไม่ได้กำหนดองค์กรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับด้านสิทธิมนุษยชนไว้ในรัฐธรรมนูญโดยตรง

ดังนั้น ในการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงได้มีการบัญญัติให้มีองค์กรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับด้านสิทธิมนุษยชนขึ้นโดยตรง เรียกว่า “คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ” ซึ่งประกอบด้วยประธานกรรมการและกรรมการอื่นอีก 10 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา โดยมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 6 ปี

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

1. ตรวจสอบและรายงานการกระทำ หรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรืออื่น ไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขต่อบุคคล หรือหน่วยงาน หากไม่ดำเนินการตามที่เสนอให้รายงานต่อรัฐสภา
2. เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภา และคณะรัฐมนตรีเพื่อสร้างเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
3. ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน
4. ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์กรเอกชน และองค์กรอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน
5. จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน ภายในประเทศและเสนอต่อรัฐสภา
6. อำนาจอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ เช่น อำนาจเรียกเอกสาร หรือหลักฐาน หรือบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ

หมวด 7

คณะรัฐมนตรี

ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 คำว่า “คณะรัฐมนตรี” (นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรี) มีชื่อเรียกว่า “คณะกรรมการราษฎร” (ประธานคณะกรรมการราษฎร และกรรมการราษฎร) ในการประชุมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 ที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องการ ใช้คำที่จะมาแทนคำว่า “คณะกรรมการราษฎร” โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายท่านได้เสนอคำที่จะมาแทนที่ไว้หลายคำ เช่น คณะเสนาบดี รัฐมนตรีสภา คณะรัฐมนตรี และคณะกรรมการราษฎร ผลการพิจารณาปรากฏว่า ที่ประชุมเห็นชอบให้ใช้คำว่า “คณะรัฐมนตรี” แทนคำว่า “คณะกรรมการราษฎร” โดยให้เรียกชื่อผู้เป็น หัวหน้าว่า “นายกรัฐมนตรี” ส่วนสมาชิกคนอื่น ๆ ในคณะรัฐมนตรีให้เรียกว่า “รัฐมนตรี” ซึ่งคำดังกล่าวได้ใช้เรียกมาจนถึงปัจจุบันนี้

ตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 มาจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ประเทศไทยมีคณะรัฐมนตรีมาแล้วจำนวน 53 คณะ ซึ่งจำนวนรัฐมนตรีของแต่ละคณะขึ้นอยู่กับรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับที่จะกำหนดไว้ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดไว้ให้คณะรัฐมนตรีมีจำนวนไม่เกิน 36 คน โดยคณะรัฐมนตรีมีหน้าที่ในการบริหารประเทศ ตามนโยบายที่ให้ไว้ต่อรัฐสภา

ตารางเปรียบเทียบคณะรัฐมนตรี ระหว่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534

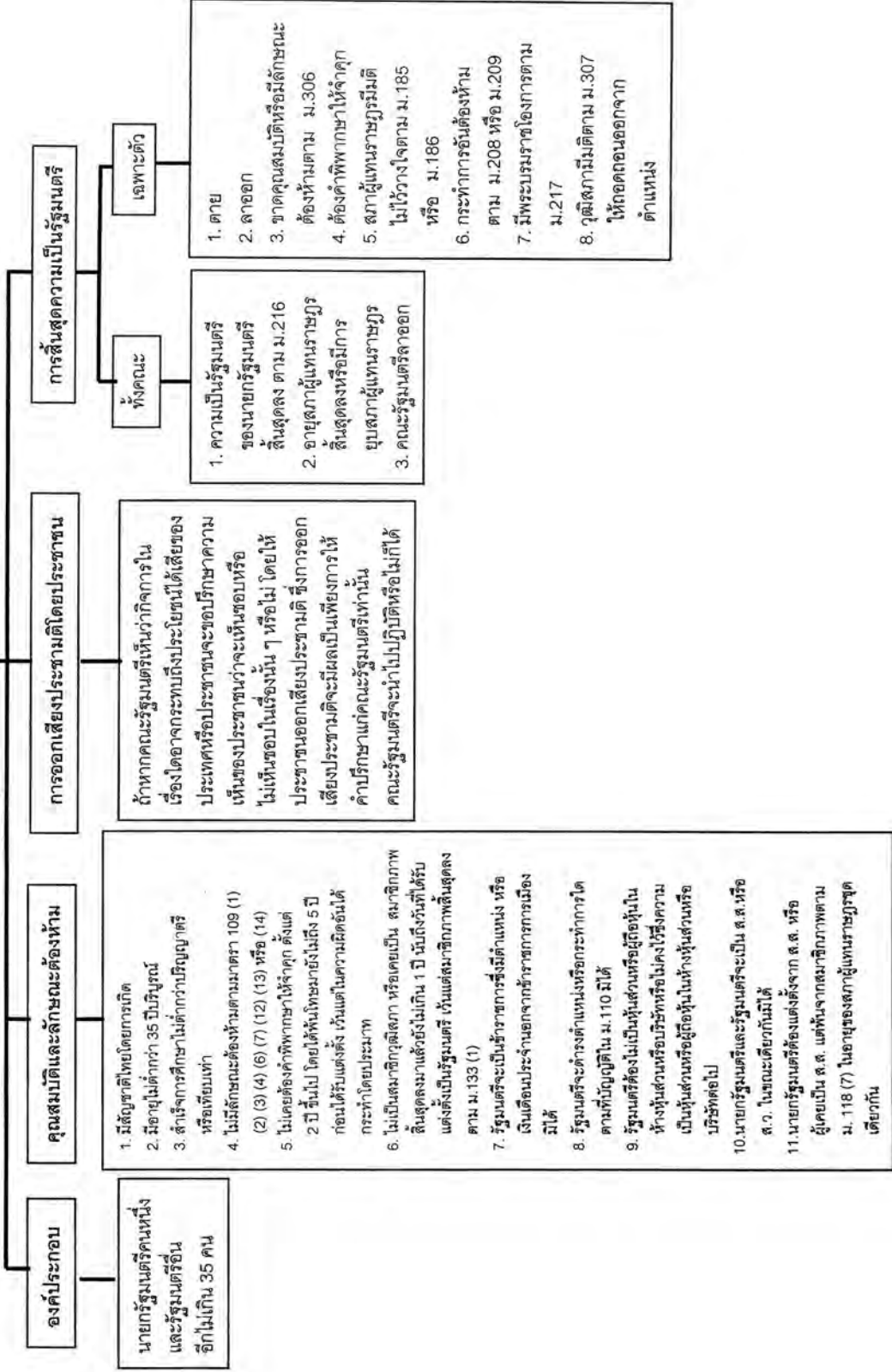
ประเด็นสำคัญ	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
	หมวด 7 คณะรัฐมนตรี	หมวด 7 คณะรัฐมนตรี
จำนวน คณะรัฐมนตรี	- นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรี อื่นอีกไม่เกิน 48 คน	- นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอื่น อีกไม่เกิน 35 คน
ที่มาของ นายกรัฐมนตรี	- นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร	- นายกรัฐมนตรีต้องแต่งตั้งจากสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรหรือผู้เคยเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่พ้นจาก สมาชิกภาพเมื่อได้รับการแต่งตั้งเป็น นายกรัฐมนตรีในอายุของสภาผู้แทน - ราษฎรชุดเดียวกัน - นายกรัฐมนตรีจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทน - ราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาในขณะ เดียวกันมิได้ ความเป็นสมาชิกภาพ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับ การแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีจะหมด ลงภายหลังวันที่ได้รับการแต่งตั้ง 30 วัน - ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาบุคคล ที่จะมาเป็นนายกรัฐมนตรีภายใน 30 วัน นับแต่วันที่เรียกประชุมรัฐสภาครั้งแรก มติของสภาผู้แทนราษฎรที่เห็นชอบใน การแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็นนายกรัฐมนตรี ต้องมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้ง หกเท่าที่มีอยู่

ประเด็นสำคัญ	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
ที่มาของ นายกรัฐมนตรี	-	<ul style="list-style-type: none"> - หลังจาก 30 วันแล้ว ถ้าไม่มีบุคคลใดได้รับคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งให้เป็น นายกรัฐมนตรี ให้ประธานสภาผู้แทน - ราษฎรนำความกราบบังคมทูล พระมหากษัตริย์เพื่อทรงมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งบุคคลที่ได้รับคะแนนเสียง สูงสุดเป็นนายกรัฐมนตรีภายใน 15 วัน นับแต่วันที่พ้นกำหนด
ที่มาของรัฐมนตรี	-	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐมนตรีจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาในขณะที่เดียวกันมิได้ ความเป็นสมาชิกภาพของสมาชิกสภา - ผู้แทนราษฎรที่ได้รับการแต่งตั้งเป็น รัฐมนตรีจะหมดลงภายหลังวันที่ได้รับ การแต่งตั้ง 30 วัน
คุณสมบัติ และ ลักษณะต้องห้าม ของรัฐมนตรี	<ul style="list-style-type: none"> - มีสัญชาติไทยโดยการเกิด แต่ บุคคลผู้มีบิดาเป็นคนต่างด้าว ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนด ไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง - มีอายุไม่ต่ำกว่า 30 ปีบริบูรณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีสัญชาติไทยโดยการเกิด - รัฐมนตรีต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปี บริบูรณ์ - การศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือ เทียบเท่า - ไม่เป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือเคยเป็น สมาชิกวุฒิสภา ซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุด ลงมาแล้วยังไม่เกินหนึ่งปี นับถึงวันที่ ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี เว้นแต่ สมาชิกภาพสิ้นสุดลงตามอายุของ วุฒิสภา

ประเด็นสำคัญ	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของรัฐมนตรี	-	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐมนตรีต้องไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท แต่หากกรัฐมนตรีประสงค์จะรับประโยชน์จากกรณีดังกล่าวต่อไป ให้แจ้งแก่ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง และให้โอนหุ้นดังกล่าวให้นิติบุคคลจัดการดูแลต่อไป
การทำประชามติ	-	<ul style="list-style-type: none"> - คณะรัฐมนตรีขอให้ประชาชนออกเสียงประชามติในกิจการที่อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือของประชาชน ผลของการออกเสียงประชามติเป็นเพียงการให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีเท่านั้น
การแถลงนโยบาย	<ul style="list-style-type: none"> - คณะรัฐมนตรีต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาโดยไม่มีการลงมติ ความไว้วางใจ 	<ul style="list-style-type: none"> - คณะรัฐมนตรีต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภา โดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจภายใน 15 วัน นับแต่วันที่เข้ารับหน้าที่ ถ้าหากมีเรื่องสำคัญก่อนที่จะมีการแถลงนโยบาย ให้คณะรัฐมนตรีที่จะเข้ารับหน้าที่ ดำเนินการไปก่อนเพียงเท่าที่จำเป็น
สิทธิรัฐมนตรีในที่ประชุม	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิเข้าประชุม แดงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภา ซึ่งตนมิได้เป็นสมาชิก แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน 	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิเข้าประชุมและแดงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภา แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภามีมติให้เข้าประชุมในเรื่องใด รัฐมนตรีต้องเข้าร่วมประชุม

ประเด็นสำคัญ	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
การสิ้นสุดของ คณะรัฐมนตรี	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกแทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจ - อายุของสมาชิกแทนราษฎรสิ้นสุดลง หรือมีการยุบสมาชิกแทนราษฎร - คณะรัฐมนตรีทั้งคณะลาออก <p>คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง ต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่า คณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกแทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจ - อายุของสมาชิกแทนราษฎรสิ้นสุดลง หรือ มีการยุบสมาชิกแทนราษฎร - คณะรัฐมนตรีทั้งคณะลาออก <p>คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต้อง ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรี ที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่</p> <p>ถ้าคณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง โดยอายุของสมาชิกแทนราษฎรหรือการยุบ สมาชิกแทนราษฎร จะใช้อำนาจแต่งตั้งหรือ โยกย้ายข้าราชการประจำของหน่วยงาน ของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือให้พ้นจาก ตำแหน่งมิได้ เว้นแต่ได้รับความเห็นชอบ จากคณะกรรมการการเลือกตั้ง</p>
การสิ้นสุดของ รัฐมนตรี	-	- วุฒิสภามีอำนาจถอดถอนรัฐมนตรี ออกจากตำแหน่งได้
ผลตอบแทน	-	- นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี มีสิทธิได้รับ บำเหน็จบำนาญ หรือประโยชน์ตอบแทน อย่างอื่น
การจัดตั้งกระทรวง ทบวง กรม ขึ้นใหม่	-	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดตั้งกระทรวง ทบวง กรมขึ้นใหม่ โดย มีการเพิ่มตำแหน่งหรืออัตราของข้าราชการ หรือลูกจ้าง ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ - การรวมหรือโอน กระทรวง ทบวง กรม ที่มีผลเป็นการจัดตั้งขึ้นใหม่ โดยไม่มี การเพิ่มอัตราหรือตำแหน่งของข้าราชการ หรือลูกจ้าง รวมทั้งการยุบกระทรวง ทบวง กรม ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

คณະรัฐมนตรี

หมวด 8

ศาล

แบ่งเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

บททั่วไป

ศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลยุติธรรม

ศาลปกครอง

ศาลทหาร

ในหมวดนี้ มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนของบททั่วไป โดยมีการเพิ่มสิทธิของผู้ต้องหา
พยาน ผู้เสียหายในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครองมากขึ้น ได้แก่

- การพิจารณาคดีของศาลต้องมีผู้พิพากษาหรือตุลาการครบองค์คณะ (มาตรา 236)
- การจับและคุมขังบุคคลใดจะต้องมีหมายของศาลและต้องนำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายใน 48 ชั่วโมง เพื่อขออนุมัติในการคุมขังต่อไป (มาตรา 237)
- ห้ามค้นในที่รโหฐาน เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุให้ค้นได้ โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (มาตรา 238)
- ผู้ต้องหาในคดีอาญาในชั้นสอบสวนมีสิทธิขอให้ทนายความเข้าฟังการสอบปากคำของตนได้ (มาตรา 241 วรรคท้าย)
- ผู้ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น บุคคลนั้นหรือทายาทมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ (มาตรา 245 วรรคท้าย)
- ผู้เป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างพิจารณาคดี หากปรากฏตามคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีได้เป็นผู้กระทำความผิด มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายจากรัฐ (มาตรา 246)
- กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร หรือศาลอื่น ให้วินิจฉัยชี้ขาดโดยคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยประธานศาลฎีกาเป็นประธาน ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานศาลอื่นและผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกิน 4 คน (มาตรา 248)
- การโยกย้ายผู้พิพากษาและตุลาการต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิพากษาและตุลาการ (มาตรา 249 วรรคท้าย)

ในส่วนของศาลยุติธรรมมีการเปลี่ยนแปลงบางส่วน ได้แก่

- เพิ่มแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา ประกอบด้วย ผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวน 9 คน ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับ เรียก “ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” (มาตรา 272)
- ให้มีคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมทำหน้าที่ให้ความเห็นชอบในการเลื่อนตำแหน่ง เลื่อนเงินเดือน และลงโทษผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม (มาตรา 273 วรรคสอง)
- เปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม โดยให้บุคคลภายนอกที่ได้รับเลือกจากวุฒิสภาเข้าไปเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 คน ร่วมกับประธานศาลฎีกาและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นข้าราชการตุลาการในแต่ละชั้นศาล 12 คน (มาตรา 274)
- ให้หน่วยงานธุรการของศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานอิสระ (มาตรา 275)

นอกจากนี้ ยังมีการเปลี่ยนแปลงในส่วนของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครองให้เป็นองค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนศาลทหารไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ศาลรัฐธรรมนูญ

เดิมเรียกว่า “คณะกรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญ” ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เรียกว่า “ศาลรัฐธรรมนูญ” โดยการเปลี่ยนรูปแบบจาก “คณะกรรมการ” มาเป็น “ศาลทางการเมือง” ให้มีอำนาจหน้าที่กว้างขวาง และเด็ดขาดมากกว่าเดิมเพื่อให้เป็นองค์กรควบคุมตรวจสอบการดำเนินการต่าง ๆ ขององค์กรทั้งหลายตามรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย ประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 1 คน และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอีก 14 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา ต้องมีคุณสมบัติคือ เป็นผู้มิใช่สัญชาติไทย โดยการเกิด อายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบห้าปีบริบูรณ์ เคยเป็นรัฐมนตรี กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุด อธิบดีหรือเทียบเท่าหรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 (4) - (7)

ที่มาของศาลรัฐธรรมนูญ มาจากการคัดเลือกของ “คณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ” มีวาระดำรงตำแหน่ง 9 ปี จะดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียวและอาจถูกถอดถอนจากตำแหน่งโดยมติของวุฒิสภา

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

1. วินิจฉัยประเด็นข้อขัดแย้งระหว่างรัฐธรรมนูญกับกฎหมายอื่น
2. วินิจฉัยปัญหาเรื่องขอบเขตอำนาจขององค์กรทางการเมืองต่าง ๆ
3. วินิจฉัยเรื่องการขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามของกรรมการการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และรัฐมนตรี
4. วินิจฉัยเกี่ยวกับมติ หรือข้อบังคับของพรรคการเมืองที่ขัดหรือแย้งกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ฯลฯ

ในการปฏิบัติหน้าที่ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาล พนักงานสอบสวน หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นดำเนินการใด ๆ เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภาคณะรัฐมนตรี ศาลและองค์กรอื่นของรัฐ

ศาลรัฐธรรมนูญ

องค์ประกอบ

ประธาน 1 คน และ
ตุลาการ 14 คน ซึ่ง
พระมหากษัตริย์ทรง
แต่งตั้งตามคำแนะนำ
ของวุฒิสภา

การสรรหา

อำนาจหน้าที่

อำนาจหน้าที่

- วินิจฉัยประเด็นข้อขัดแย้งระหว่างรัฐธรรมนูญกับกฎหมายอื่น
- วินิจฉัยปัญหาเรื่องขอบเขตอำนาจขององค์กรทางการเมืองต่าง ๆ
- วินิจฉัยการขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามของกรรมการเลือกตั้ง, ส.ส., ส.ว., รัฐมนตรี
- วินิจฉัยเกี่ยวกับมติหรือข้อบังคับพรรคการเมืองว่าขัดหรือแย้งกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

สรรหาโดยคณะกรรมการสรรหาตุลาการรัฐธรรมนูญ

(ม. 255) ซึ่งมาจาก

- ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาลงคะแนนลับเลือกผู้พิพากษาศาลฎีกา 5 คน
- ที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดลงคะแนนลับเลือกตุลาการในศาลปกครองสูงสุด 2 คน
- ประธานศาลฎีกา คณบดีคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐอย่างละ 4 คน ผู้แทนพรรคการเมือง 4 คน เป็นกรรมการร่วมเสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ สาขานิติศาสตร์ 10 คน ผู้ทรงคุณวุฒิสภา รัฐศาสตร์ 6 คน แล้วให้ที่ประชุมวุฒิสภาคัดเลือกเหลือ 5 คน และ 3 คน ตามลำดับ

ศาลปกครอง

ความพยายามในการจัดตั้งศาลปกครองในประเทศไทยได้มีมาเป็นเวลานานแล้ว โดยได้มีการบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 ต่อมาก็ได้นำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 อีกครั้ง แต่ศาลปกครองก็ยังมีได้มีการจัดตั้งขึ้น ทั้งนี้ เพราะมีปัญหาว่าจะให้ศาลปกครองเป็นอิสระแยกต่างหากจากศาลอื่นหรือเป็นส่วนหนึ่งของศาลยุติธรรม

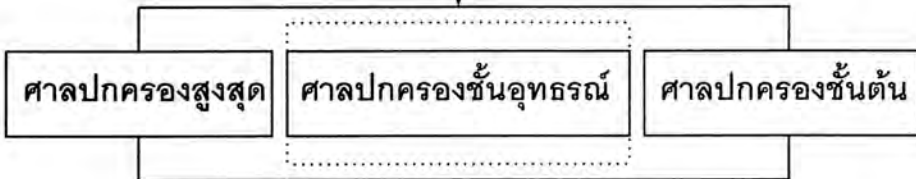
จนถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติให้ศาลปกครองเป็นองค์กรอิสระ ไม่สังกัดหน่วยงานใดของรัฐแยกต่างหากจากศาลอื่น โดยมีหน่วยธุรการเป็นอิสระขึ้นตรงต่อประธานศาลปกครองสูงสุด

ศาลปกครอง ประกอบด้วย ศาลปกครองสูงสุดและศาลปกครองชั้นต้น และอาจมีศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ด้วยก็ได้ มีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลกับเอกชนหรือระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกัน อันเนื่องมาจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของหน่วยงานดังกล่าว ซึ่งต้องปฏิบัติหรือรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

ในศาลปกครองจะมีคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองซึ่งประกอบด้วยประธานศาลปกครองสูงสุด เป็นประธาน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ซึ่งเป็นตุลาการ ในศาลปกครองที่คัดเลือกกันเอง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ที่ได้รับเลือกจากวุฒิสภา 2 คน และจากคณะรัฐมนตรี 1 คน มีอำนาจหน้าที่พิจารณาแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการในศาลปกครอง ให้ความเห็นชอบในการเลื่อนตำแหน่ง เลื่อนเงินเดือนและลงโทษตุลาการในศาลปกครอง

ศาลปกครอง

ศาลปกครอง

คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง ประกอบด้วย (ม. 279)

- ประธานศาลปกครองสูงสุด
เป็นประธาน
- ตุลาการศาลปกครองที่คัดเลือก
กันเอง 9 คน เป็นกรรมการ
และ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
3 คน ที่มาจากการคัดเลือก
ของวุฒิสภา 2 คน จาก
คณะรัฐมนตรี 1 คน

อำนาจหน้าที่ (ม. 277)

- แต่งตั้งและถอดถอนตุลาการ
ในศาลปกครอง
- ให้ความเห็นชอบในการเลื่อน
ตำแหน่ง เลื่อนเงินเดือนและ
ลงโทษตุลาการในศาลปกครอง

อำนาจหน้าที่ (ม. 276)

พิจารณาพิพากษาคดีที่เป็น
ข้อพิพาทระหว่างหน่วยราชการ
หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือ
ราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่
ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือใน
กำกับดูแลของรัฐบาลกับเอกชน
หรือระหว่างหน่วยงานของรัฐ
ด้วยกัน อันเนื่องมาจากการกระทำ
หรือการละเว้นการกระทำของ
หน่วยงานดังกล่าว ซึ่งต้องปฏิบัติ
หรือรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่
ตามกฎหมาย

หมวด 9

การปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งใช้หลักการกระจายอำนาจการปกครอง โดยการที่รัฐมอบอำนาจการปกครองบางส่วนให้แก่องค์กรอื่นที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลางไปจัดทำบริการสาธารณะบางอย่าง โดยมีอิสระตามสมควร ไม่ต้อง ขึ้นอยู่ในการบังคับบัญชาของการบริหารราชการส่วนกลาง เพียงแต่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลเท่านั้น

ปัจจุบันประเทศไทยมีการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเป็น 6 รูปแบบ และแบ่งได้เป็น 2 ระบบด้วยกัน กล่าวคือ

1. การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นตามระบบทั่วไปในปัจจุบันมีอยู่สี่รูปแบบ ดังนี้

1.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบล

1.3 เทศบาล

1.4 สุขาภิบาล

2. การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นตามระบบพิเศษมีอยู่สองรูปแบบ ดังนี้

2.1 กรุงเทพมหานคร

2.2 เมืองพัทยา

เปรียบเทียบสาระสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

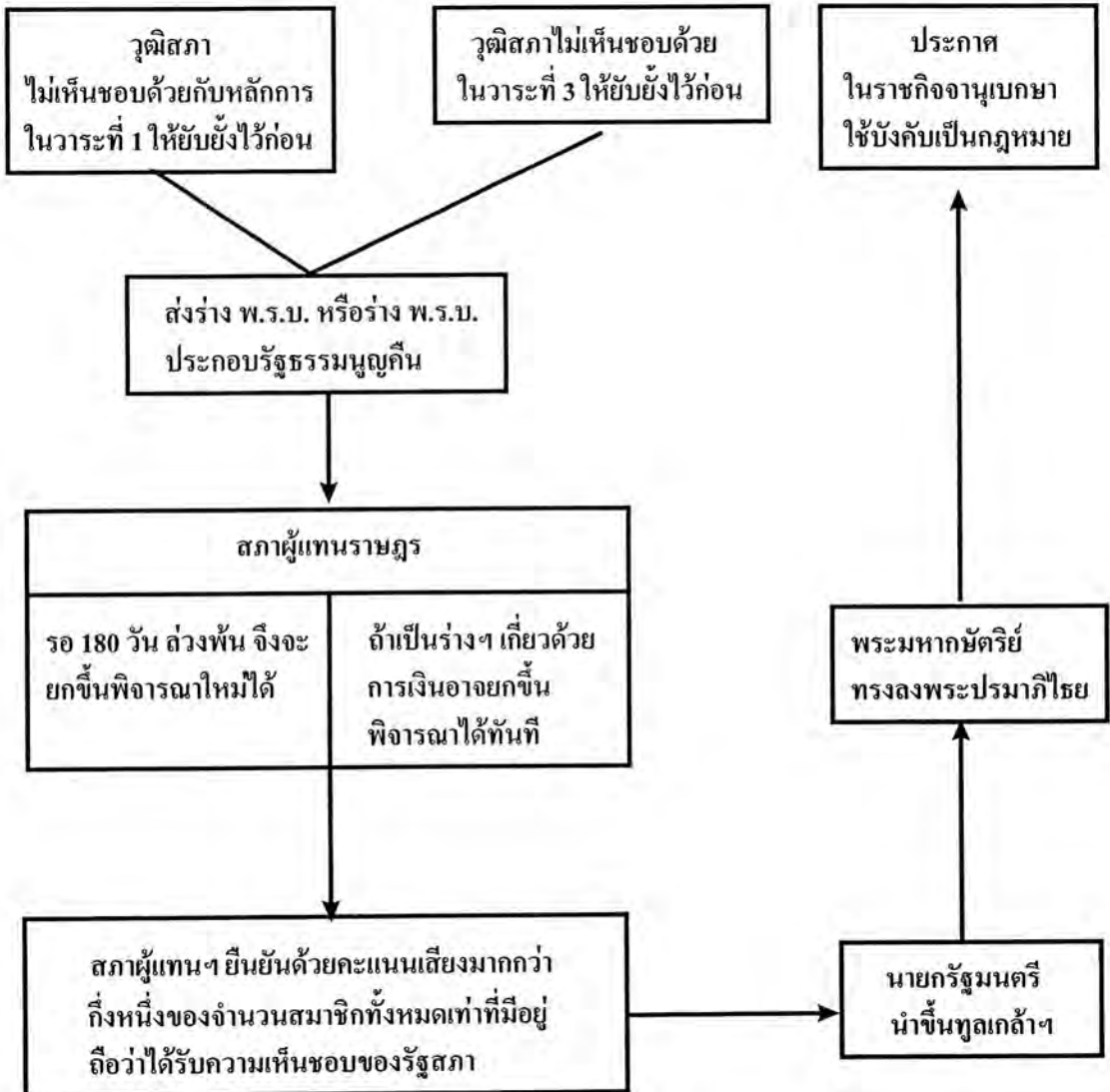
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
<p>1. มีอิสระในการกำหนดนโยบาย และการภาษี อากร และการเงิน</p> <p>2. ไม่ได้บัญญัติไว้</p> <p>3. สมาชิกสภาท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งเป็นหลัก แต่การแต่งตั้งสมาชิกจะกระทำได้เฉพาะในกรณีที่จำเป็น และต้องมีจำนวนน้อยกว่าสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้ง</p> <p>4. คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งเป็นหลัก แต่การแต่งตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นจะกระทำได้เฉพาะในกรณีที่จำเป็น</p> <p>5. ไม่ได้บัญญัติไว้</p> <p>6. ไม่ได้บัญญัติไว้</p>	<p>1. มีอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ</p> <p>2. ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง ทำหน้าที่กำหนดอำนาจ และหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง ตลอดถึงการจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากรระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย และเมื่อได้กระทำดังกล่าวแล้ว จะต้องนำเรื่องมาพิจารณาทบทวนใหม่ทุกระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันที่มีการกำหนดอำนาจและหน้าที่หรือวันที่มีการจัดสรรภาษีและอากร</p> <p>3. สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง</p> <p>4. คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น</p> <p>5. ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีจำนวนไม่น้อยกว่า 3/4 ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มาลงคะแนนเสียงเห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ใดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป ให้สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง การลงคะแนนเสียงต้องมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาลงคะแนนไม่น้อยกว่า 1/2 ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด</p> <p>6. ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีจำนวนไม่น้อยกว่า 1/2 ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาท้องถิ่น เพื่อให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ คำร้องขอต้องจัดทำเป็นร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นเสนอมาด้วย</p>

กรณีวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วย

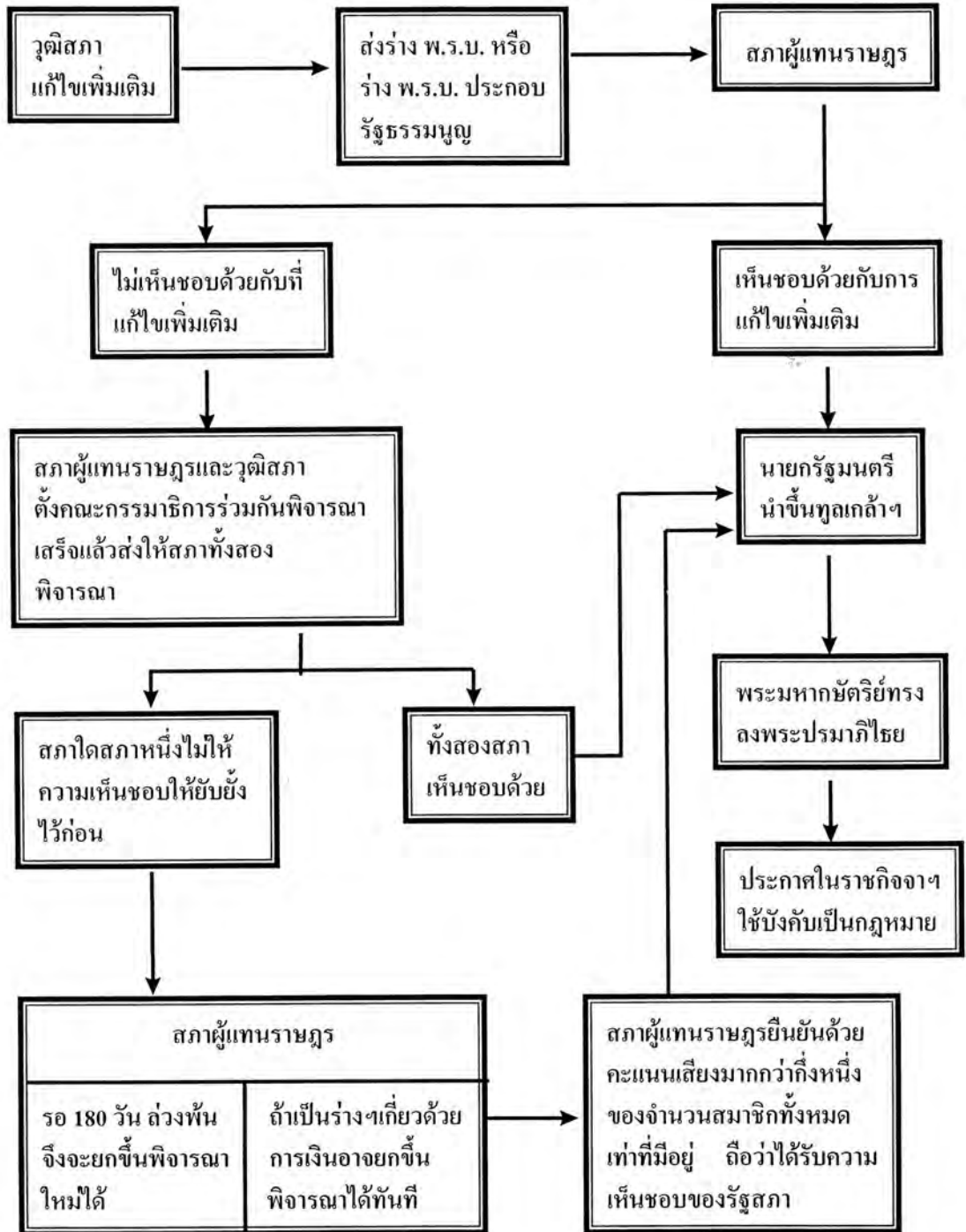
วุฒิสภา

ไม่เห็นชอบด้วยกับหลักการในวาระที่ 1

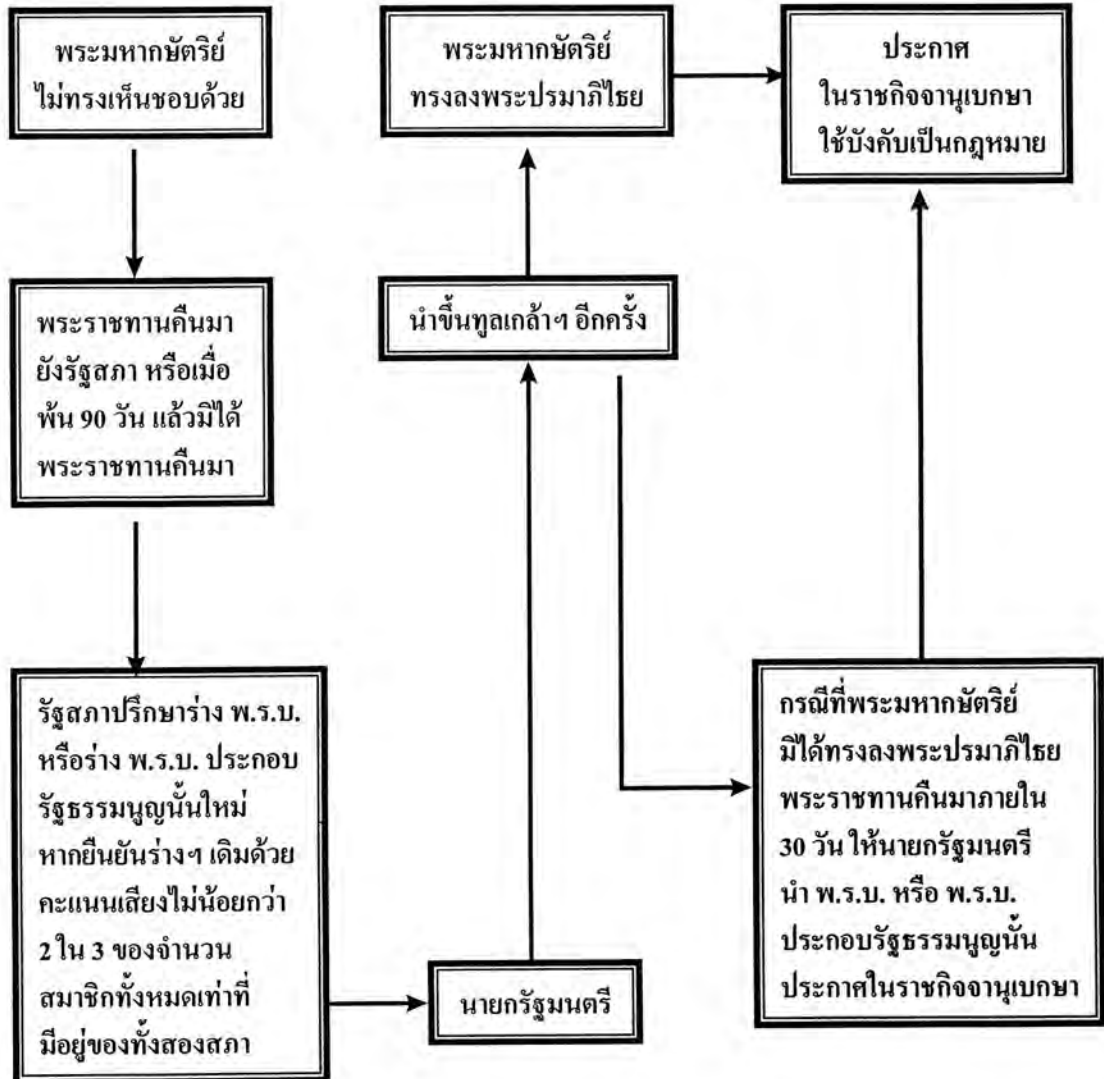
ไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎรในวาระที่ 3

กรณีวุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติม

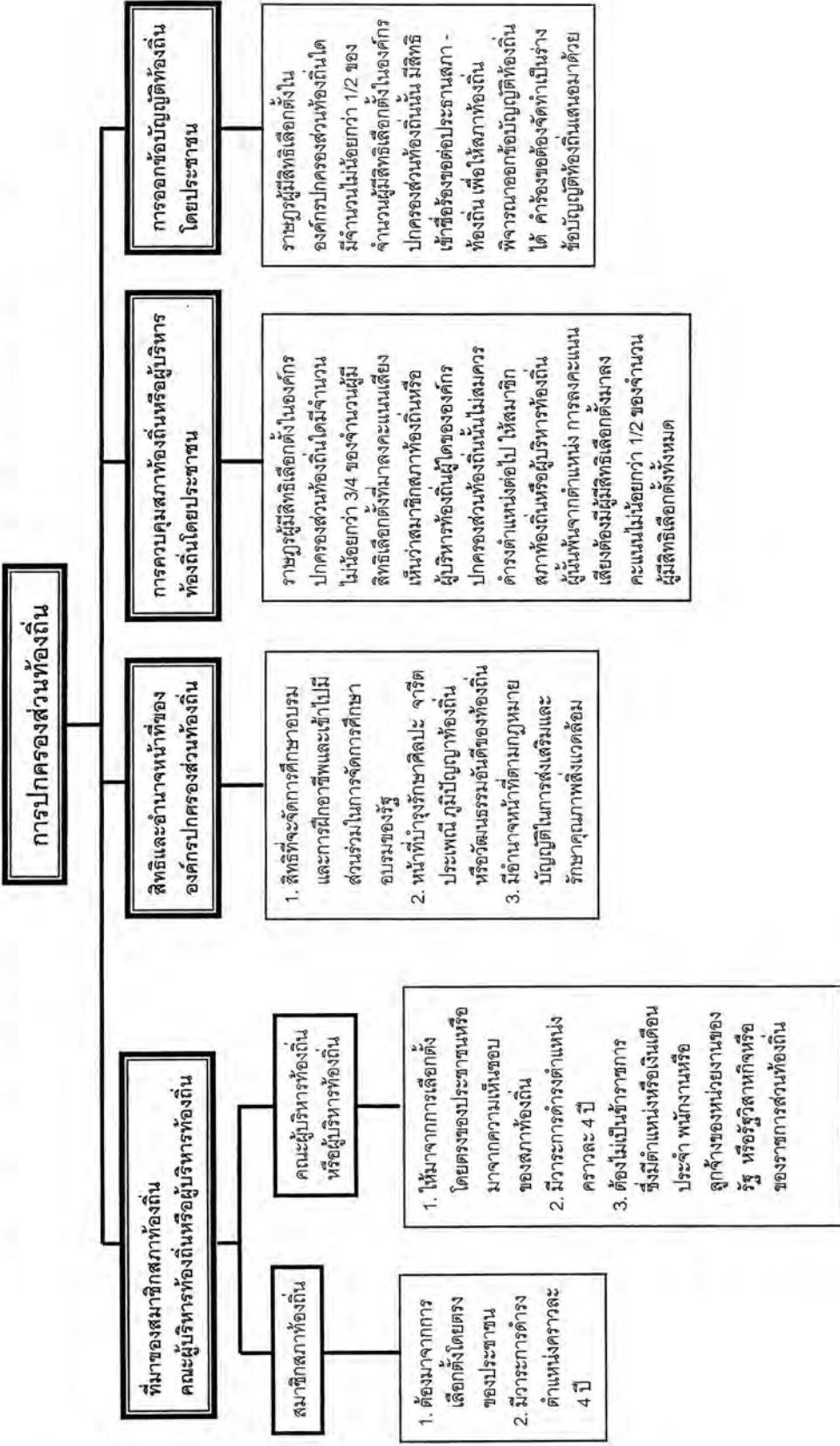
กรณีพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบ

สภาผู้แทนราษฎร

ประเด็นสำคัญ	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
จำนวน ส.ส.	⇨ จำนวน ส.ส. ขึ้นอยู่กับสัดส่วนประชากร 150,000 คน ต่อ ส.ส. 1 คน	⇨ มีจำนวน 500 คน - มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 400 คน - มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ 100 คน
คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้ง	⇨ มีสัญชาติไทยโดยการเกิด หากบิดาเป็นคนต่างด้าวต้องมีคุณสมบัติตามกฎหมายเลือกตั้งด้วย ⇨ ไม่จำกัดวุฒิการศึกษา ⇨ ห้ามบุคคลหูหนวกและเป็นใบ้	⇨ มีสัญชาติไทยโดยการเกิด ⇨ วุฒิการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่า ⇨ ไม่ห้ามบุคคลหูหนวกและเป็นใบ้
คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง	⇨ ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี ⇨ ไม่กำหนดเวลาการมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้ง	⇨ ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี ⇨ ต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 90 วัน
การเลือกตั้ง	⇨ คะแนนของผู้สมัครที่ลอบตกไม่มีผล ⇨ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องลงคะแนนในเขตเลือกตั้งเท่านั้น	⇨ พรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อไม่ถึง 5% ของจำนวนคะแนนเสียงรวมทั้งประเทศ ถือว่าไม่มีผู้ใดในบัญชีนั้นได้รับเลือกตั้ง ⇨ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งนอกเขตเลือกตั้งมีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง
การนับคะแนนและประกาศผล	⇨ บัญญัติไว้ในกฎหมายเลือกตั้งว่าต้องกระทำ ณ ที่เลือกตั้งนั้น	⇨ ต้องนับคะแนนรวมกันทุกหน่วยเลือกตั้งและประกาศ ณ สถานที่แห่งเดียวในเขตเลือกตั้งนั้น

แผนภูมิการปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

หมวด 10

การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

นับเป็นหมวดที่มีความสำคัญและน่าสนใจในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ที่ให้มีการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เพื่อมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูงใช้ตำแหน่งหน้าที่ไปในทางที่มีขอบ ป้องกันการทุจริตและให้ถูกถอดถอนจากตำแหน่งได้ โดยมีมาตรการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ดังนี้

- ⊙ การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน
- ⊙ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)
- ⊙ การถอดถอนจากตำแหน่ง
- ⊙ การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ได้บัญญัติให้เฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และรัฐมนตรีต้องยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน แต่ยังไม่รัดกุมและตรวจสอบได้จริง รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจึงได้บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูง ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินทั้งของตนเอง ของคู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ถึง 3 ครั้งด้วยกัน คือ

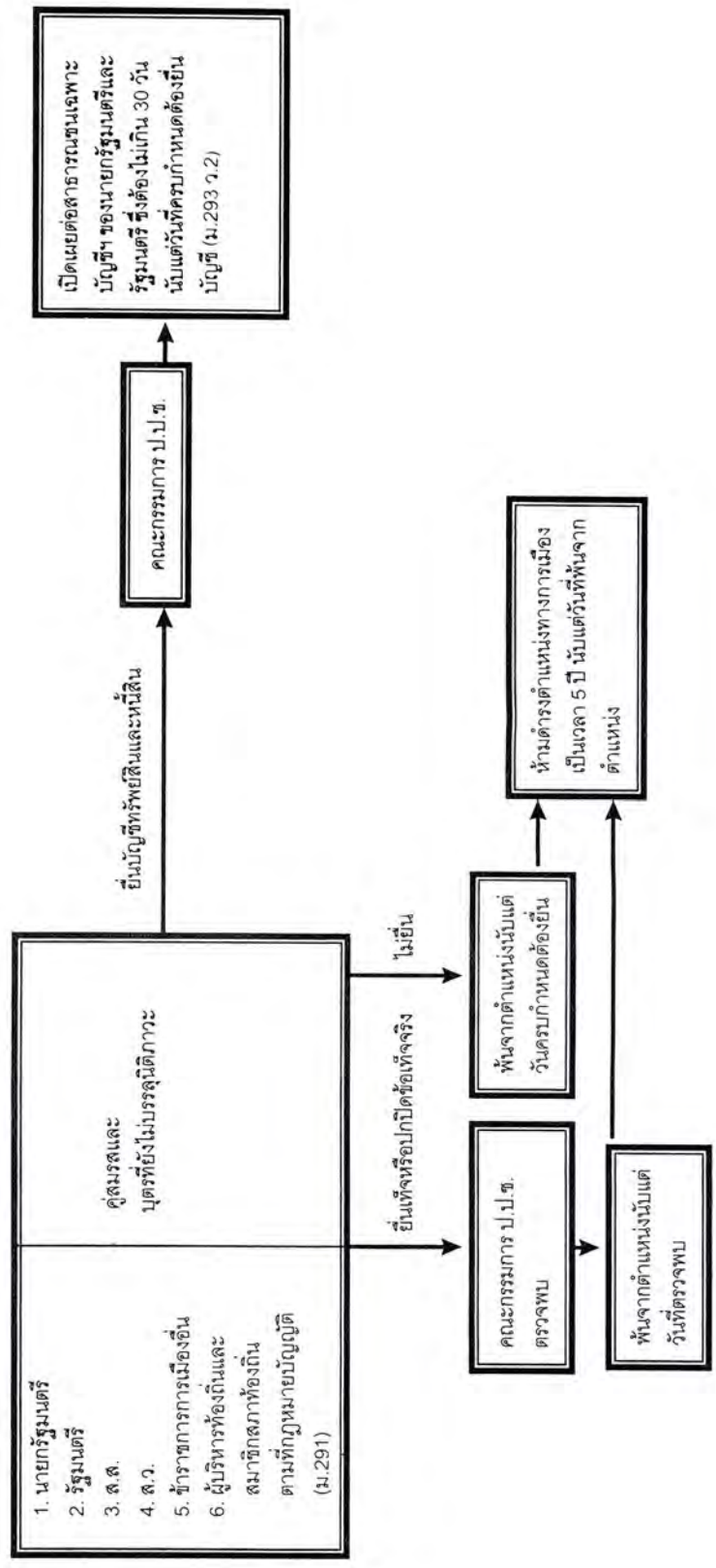
1. ภายใน 30 วัน นับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง
2. ภายใน 30 วัน นับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง
3. ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งมาแล้ว 1 ปี

หากผู้ดำรงตำแหน่งและข้าราชการระดับสูงที่ยื่นบัญชีไว้แล้วตายภายในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือก่อนยื่นบัญชีหลังจากพ้นตำแหน่ง ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดกยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินฯ ที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย ภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินฯ ให้ยื่นพร้อมสำเนาพิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สิน

และหนี้สิน รวมทั้งสำเนาแสดงรายการเสียภาษีเงิน ได้ประจำปีที่ผ่านมาด้วย นอกจากนี้ยังต้องเปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีให้สาธารณชนทราบ

เมื่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตายหรือพ้นจากตำแหน่ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจะทำการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินแล้ว ประกาศผลการตรวจสอบในราชกิจจานุเบกษา หากปรากฏว่ามีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจะรายงานให้อัยการสูงสุดเพื่อดำเนินคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นตกเป็นของแผ่นดินและมีบทลงโทษหากมีการจงใจ ไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินฯ หรือยื่นเท็จหรือ ปกปิดข้อเท็จจริงให้ผู้พ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นหรือนับแต่วันที่ตรวจพบและห้ามมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง หลังจากนั้นให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป

การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

เป็นองค์กรทางการเมืองที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบการทุจริตและประพฤติมิชอบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการประจำ มีความเป็นอิสระ โดยกำหนดรูปแบบและอำนาจหน้าที่ต่างไปจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (ป.ป.ป.)

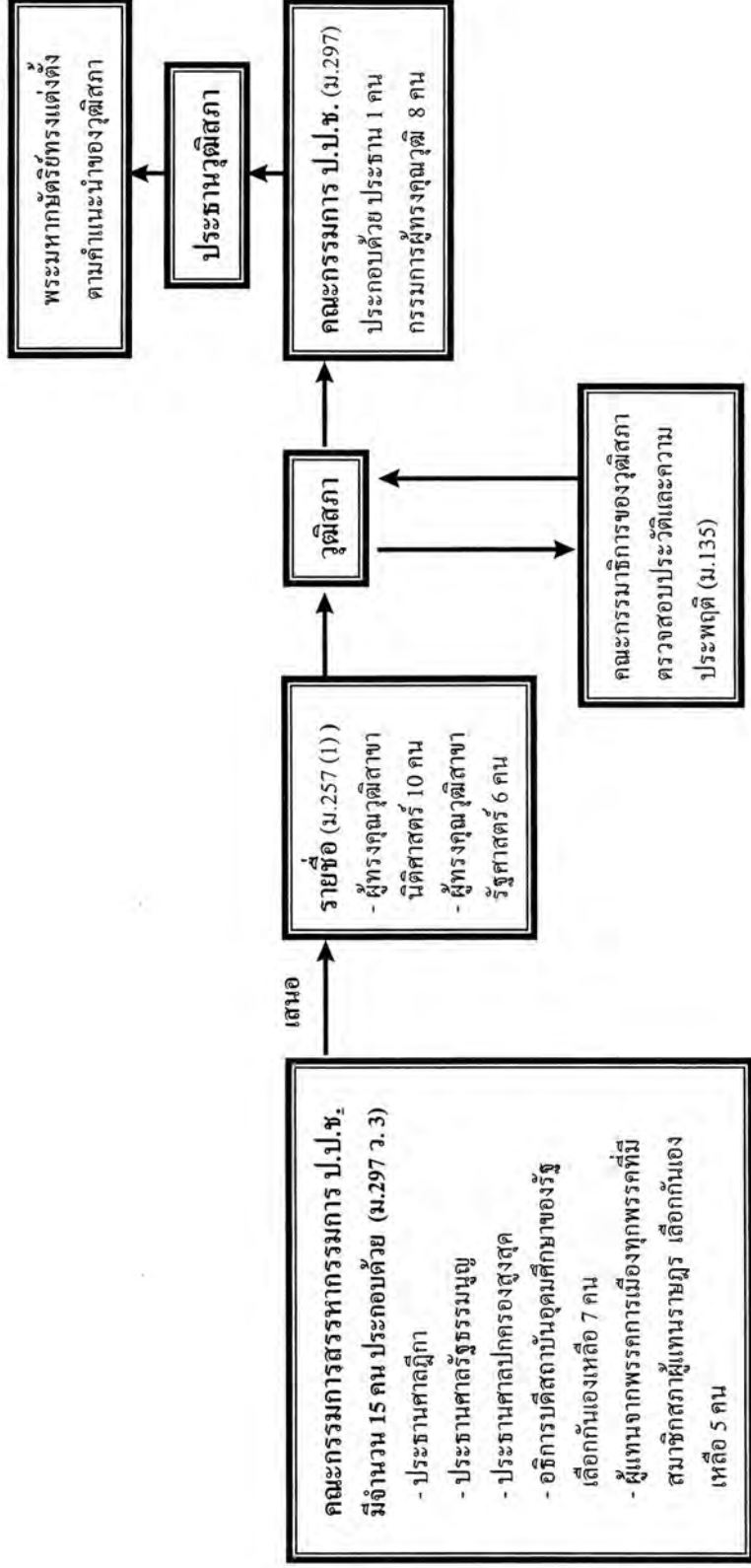
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประกอบด้วย ประธาน 1 คน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 8 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา โดยต้องเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์มีคุณสมบัติ คือ มีสัญชาติไทยโดยการเกิด อายุไม่ต่ำกว่า 45 ปี เคยเป็นรัฐมนตรี กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอธิการสูงสุด อธิบดีหรือเทียบเท่า หรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 256 (4) - (7)

ที่มาของกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มาจากการคัดเลือกของ “คณะกรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ” แทนมาจากการเสนอชื่อของฝ่ายบริหาร มีวาระการดำรงตำแหน่ง 9 ปี จะดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียวและอาจถูกถอดถอนจากตำแหน่งโดยมติของวุฒิสภา

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

1. ใ้สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนเสนอต่อวุฒิสภาและศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
2. ใ้สวนการร่ำรวยผิดปกติหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ของข้าราชการประจำ
3. ตรวจสอบและประกาศการตรวจสอบบัญชีทรัพย์สินของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี
4. ตรวจสอบความถูกต้องและการมีอยู่จริงรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

การแต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

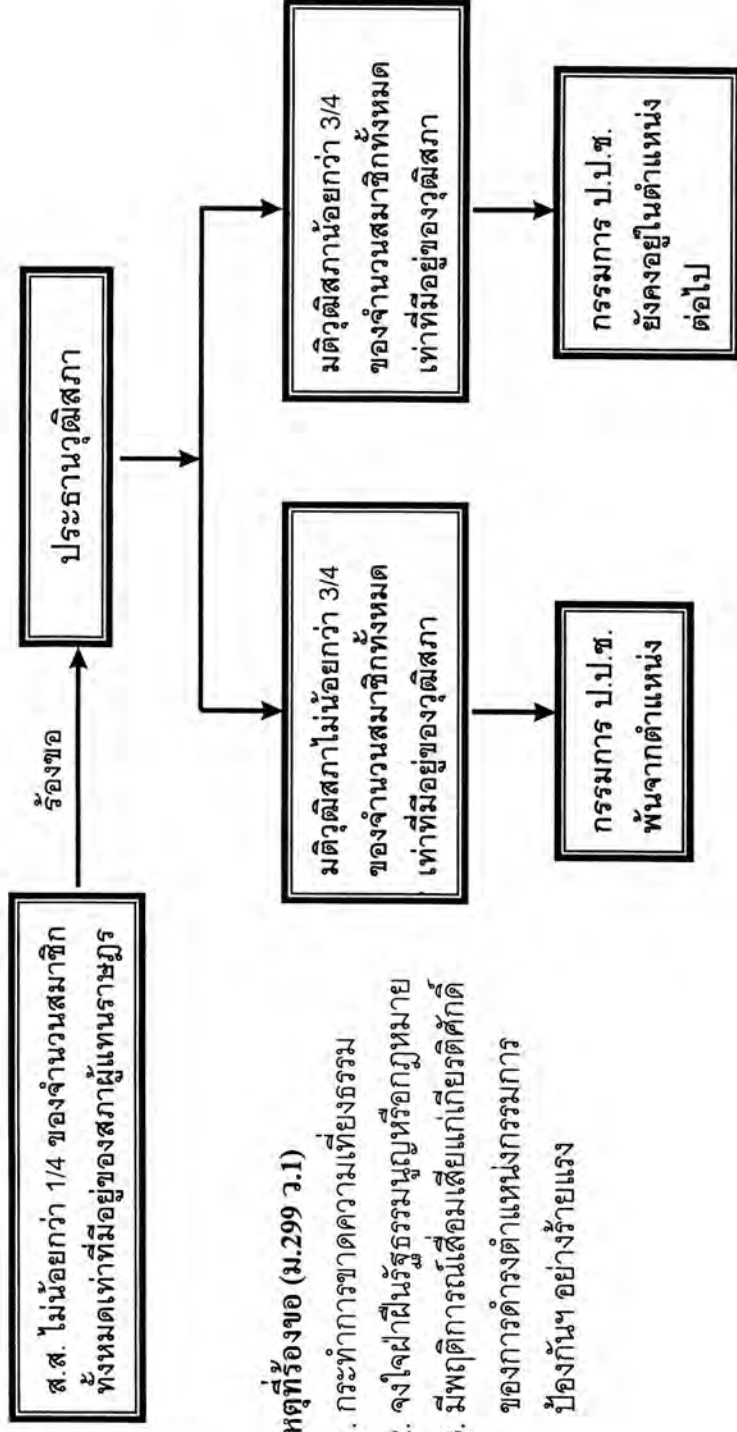

การถอดถอนคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

มี 2 กรณี

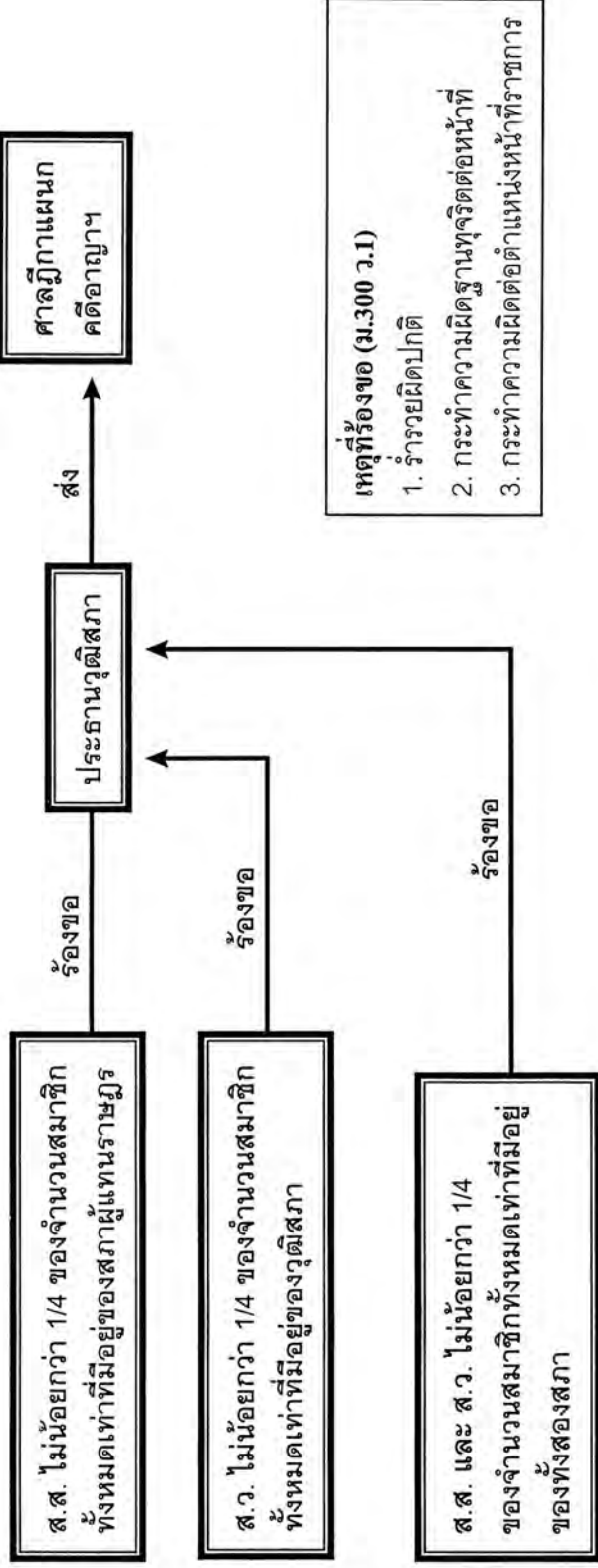
1. ถอดถอนโดยวุฒิสภา
2. ถอดถอนโดยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

การถอดถอนโดยวุฒิสภา (ม.299)

การถอดถอนคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

การถอดถอนโดยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมือง (ม.300)

การถอดถอนจากตำแหน่ง

การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูง แบ่งเป็น 2 กรณี คือ

1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 50,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนบุคคลดังต่อไปนี้

1. นายกรัฐมนตรี	2. รัฐมนตรี
3. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	4. สมาชิกวุฒิสภา
5. ประธานศาลฎีกา	6. ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
7. ประธานศาลปกครองสูงสุด	8. อัยการสูงสุด
9. กรรมการการเลือกตั้ง	10. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
11. ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	12. กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

13. ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการ หรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ซึ่งมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติดังกล่าวไปทางทุจริตต่อหน้าที่ ต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือต่อหน้าที่ในการยุติธรรม ฯลฯ และต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาให้ชัดเจน

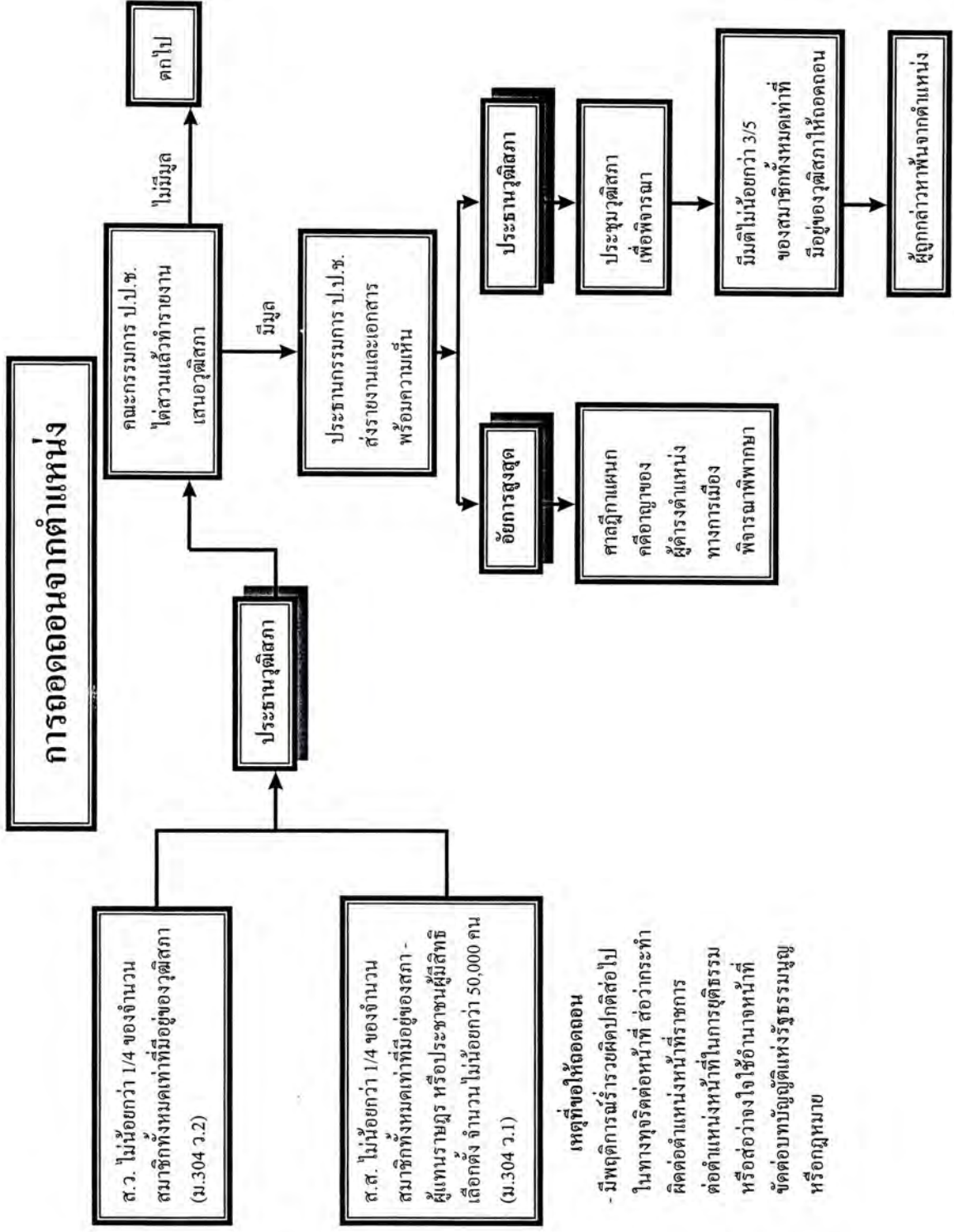
2. สมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภามีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนสมาชิกวุฒิสภา

ทั้ง 2 กรณีดังกล่าวเมื่อประธานวุฒิสภาได้รับเรื่องจะส่งให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้สำนวนแล้วทำรายงานเสนอต่อวุฒิสภา โดยต้องระบุให้ชัดเจนว่าข้อกล่าวหาเป็นมูลหรือไม่ พร้อมระบุเหตุผล

◎ ถ้าเห็นว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูล ให้ข้อกล่าวหาอันนั้นตกไป

◎ ถ้าเห็นว่าข้อกล่าวหาเป็นมูลให้ผู้ถูกกล่าวหางดปฏิบัติหน้าที่ แล้วให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติส่งรายงานและเอกสารพร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานวุฒิสภา เพื่อให้ที่ประชุมวุฒิสภาพิจารณา และส่งให้อัยการสูงสุดดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ในการพิจารณาของวุฒิสภา ถ้าวุฒิสภาลงมติไม่น้อยกว่า 3 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ของวุฒิสภาให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง หรือออกจากราชการนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนและตัดสิทธิในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือในการรับราชการเป็นเวลา 5 ปี มตินี้ให้เป็นที่สุด แต่ไม่กระทบกระเทือนการพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น

เหตุที่ขอให้ถอดถอน

- มีพฤติการณ์ร้ายชัดปกดีต่อไป ในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมาย

การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ในกรณีที่นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการ การเมืองอื่น ถูกกล่าวหาว่าร้ายรอยผิดปกติ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ๆ ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติให้ไต่สวนและสรุปสำนวนพร้อมทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกล่าวหา

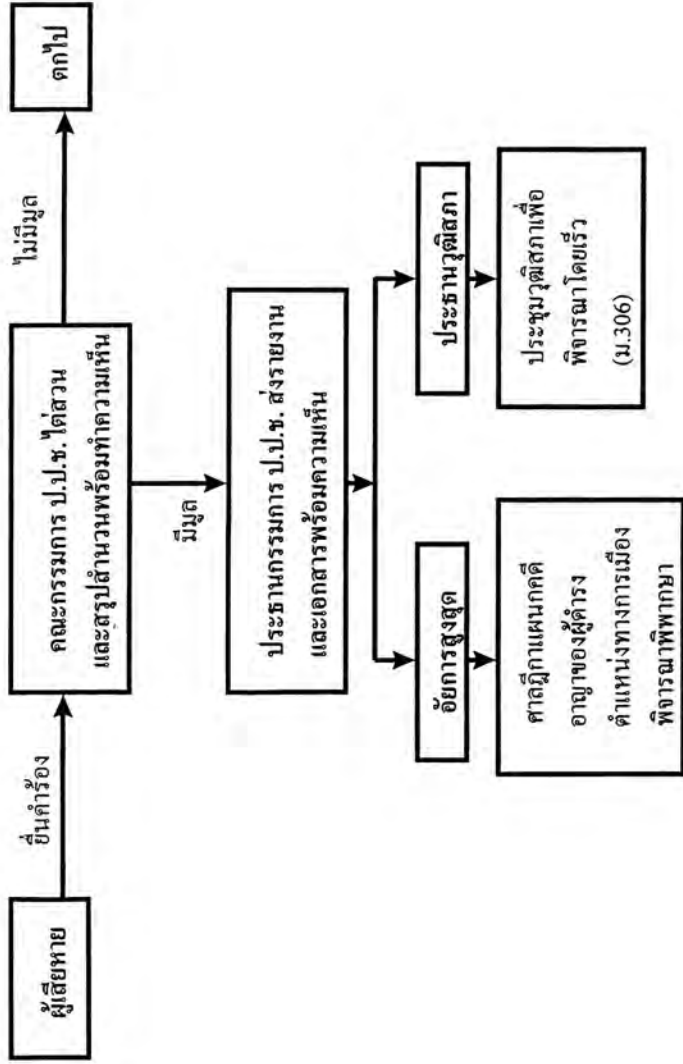
๑) ถ้าเห็นว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูล ให้ข้อกล่าวหาพ้นคดีไป

๒) ถ้าเห็นว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูลให้ผู้ถูกกล่าวหาคงปฏิบัติหน้าที่ แล้วให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติส่งรายงานและเอกสารพร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานวุฒิสภา เพื่อให้ที่ประชุมวุฒิสภาพิจารณา และส่งให้อัยการสูงสุดดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ในการพิจารณาคดีที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ยึดสำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหลักในการพิจารณา โดยมีอำนาจเรียกเอกสารหรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องหรือเรียกบุคคลใดมาให้อธิบายคำ ทักขอให้ศาลพนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

นอกจากนี้ ยังมีให้นำเรื่องความคุ้มกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามาใช้กับการพิจารณาคดีด้วย โดยให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ มีอำนาจพิจารณาคดี และคุมขังสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในระหว่างสมัยประชุมได้ การพิพากษาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้อื้อเสียงข้างมาก คำสั่งและคำพิพากษาให้เปิดเผยและเป็นที่สุด

การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

เหตุที่กล่าวหา (ม.308)

1. ร่ำรวยผิดปกติ
2. กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา
3. กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมายอื่น
4. ทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

หมวด 11

การตรวจเงินแผ่นดิน

หมวดว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดินในปัจจุบันมีสาระสำคัญ ดังนี้

ฐานะ สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน เป็นส่วนราชการไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง มีฐานะเป็นกรมอยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี และมีผู้อำนวยการสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (ข้าราชการพลเรือนสามัญ ระดับ 11 ซึ่งการแต่งตั้งต้องได้รับความเห็นชอบจากสภา) เป็นหัวหน้าส่วนราชการ

หน้าที่ความรับผิดชอบ สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

- (1) ตรวจสอบรายงานการเงินของแผ่นดินและบัญชีทุนสำรองเงินตราและแสดงความเห็นว่าเป็นไปตามกฎหมายและตามความเป็นจริงหรือไม่
- (2) ตรวจสอบการเก็บรายได้ของหน่วยรับตรวจและแสดงความเห็นว่าเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมติคณะรัฐมนตรีหรือไม่
- (3) ตรวจสอบการรับจ่าย การเก็บรักษา และการใช้จ่ายเงิน และทรัพย์สินอื่นหรือที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยรับตรวจและแสดงความเห็นว่าเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและมติคณะรัฐมนตรีหรือไม่และแสดงความเห็นตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไปสำหรับหน่วยรับตรวจที่เป็นรัฐวิสาหกิจ
- (4) ตรวจสอบการใช้จ่ายเงินและทรัพย์สินอื่นที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยรับตรวจ และแสดงความเห็นว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์เป็นไปโดยประหยัด ได้ผลตามเป้าหมายและมีผลคุ้มค่าหรือไม่

การตรวจเงินแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติไว้ ดังนี้

1. มีคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินทำหน้าที่ตรวจเงินแผ่นดิน
2. คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ประกอบด้วยประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการอื่นอีก 9 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้มีความชำนาญและประสบการณ์ด้านการตรวจเงินแผ่นดิน การบัญชี การตรวจสอบภายใน การคลังและด้านอื่น มีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว
3. พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินตามคำแนะนำของวุฒิสภา
4. การกำหนดคุณสมบัติและวิธีการเลือกบุคคลดังกล่าวต้องเป็น ไปเพื่อให้ได้บุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและมีความซื่อสัตย์สุจริต และเพื่อให้ได้หลักประกันความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่

หมวด 12

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญไม่ว่าโดยการแก้ไข ถ้อยคำหรือข้อความเดิมที่มีอยู่แล้ว หรือโดยการเพิ่มเติมข้อความใหม่เข้าไป การที่ให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญได้นั้นนับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะรัฐธรรมนูญก็เหมือนกับกฎหมายอื่น โดยทั่วไปที่อาจล้าสมัย หรืออาจไม่เหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมืองในเวลาต่อมา เมื่อมีการขอมิให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญได้แล้ว หนทางที่จะควบคุมมิให้มีการแก้ไขพรั้งหรือ จนรัฐธรรมนูญคลายความสำคัญในฐานะกฎหมายสูงสุดของประเทศก็คือการทำให้รัฐธรรมนูญนั้นแก้ไขได้ยาก ซึ่งจะต้องทำโดยอาศัยกระบวนการพิเศษ และใช้กฎหมายลำดับเดียวกัน คือ ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมมาแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญที่มีอยู่นั้น มิใช่ออกเป็นกฎหมายธรรมดาแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติม

สำหรับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติเรื่องการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้ในทำนองเดียวกันกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แต่มีส่วนที่แตกต่างกันอยู่ 2 ประการ คือ

1. การเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจาก

(ก) คณะรัฐมนตรี

(ข) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1/5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร แต่รัฐธรรมนูญฯ ปี 34 บัญญัติไว้ไม่น้อยกว่า 1/3

(ค) สมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่า 1/5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา แต่รัฐธรรมนูญฯ ปี 34 บัญญัติไว้ไม่น้อยกว่า 1/3

2. รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติห้ามเสนอญัตติที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ ส่วนรัฐธรรมนูญฯ ปี 34 ไม่ได้บัญญัติห้ามในเรื่องนี้ไว้

บทเฉพาะกาล

บุคคลและ องค์กร	สถานภาพ
คณะกรรมการ (มาตรา 314)	<ul style="list-style-type: none"> - คงดำรงตำแหน่งเช่นเดิม - ทำหน้าที่รัฐสภา ในกรณีสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงพร้อมกันทั้งหมด เนื่องจากไม่สามารถพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จทุกฉบับ ภายใน 90 วัน นับแต่วันถัดจากวันที่ครบกำหนด 120 วัน นับแต่วันประกาศใช้ รัฐธรรมนูญนี้ หรือนับแต่วันที่วุฒิสภาได้รับร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี
สภาผู้แทน - ราษฎร (มาตรา 315)	<ul style="list-style-type: none"> - สภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบัน คงทำหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ - สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบันคงเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ต่อไป จนครบอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือเมื่อมีการยุบสภา หรือเมื่อสมาชิกภาพ สิ้นสุดลง ในกรณีไม่สามารถพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จ ทุกฉบับภายใน 120 วัน นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ - ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลง ไม่ว่าจะด้วยเหตุใด ๆ ให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่าที่มีอยู่ โดยไม่มีการเลือกตั้งแทน ตำแหน่งที่ว่าง
วุฒิสภา (มาตรา 315)	<ul style="list-style-type: none"> - วุฒิสภา ชุดปัจจุบันคงทำหน้าที่วุฒิสภาต่อไปจนถึงวันที่ครบกำหนด 4 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งหรือจนถึงวัน เลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ในกรณีที่ วุฒิสภาไม่สามารถพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จทุกฉบับ ภายใน 90 วัน นับแต่วันถัดจากที่ครบกำหนด 120 วัน นับแต่วันประกาศใช้ รัฐธรรมนูญนี้ - สมาชิกวุฒิสภา ชุดปัจจุบันคงเป็นสมาชิกวุฒิสภาอยู่ต่อไป จนกว่าสมาชิกภาพ จะสิ้นสุดลง - ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลง ไม่ว่าจะด้วยเหตุใด ๆ ให้วุฒิสภาประกอบด้วย สมาชิกวุฒิสภาเท่าที่มีอยู่โดยไม่มีการแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง

บุคคลและองค์กร	สถานภาพ
<p>บทบัญญัติที่มีให้นำมาใช้บังคับกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบัน</p> <p>กรณีที่ต้องจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เป็นคราวแรก</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า 2. สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรี 3. จำนวนและที่มาของสมาชิกวุฒิสภาให้คงเป็นไปตามเดิมจนกว่าจะสิ้นสมาชิกภาพทั้งหมด 4. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 40 ปีบริบูรณ์ และต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี หรือเทียบเท่า 5. บุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา คือ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนผู้แทนราษฎร หรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและพ้นจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาแล้วยังไม่เกิน 1 ปี นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง และเป็นหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ในอายุของวุฒิสภาคราวก่อนการสมัครรับเลือกตั้ง 6. สมาชิกวุฒิสภาจะเป็นรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่นมิได้ 7. อายุของวุฒิสภามีกำหนด 6 ปี 8. กรณีตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลง ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง <ol style="list-style-type: none"> 1. เมื่อสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงเมื่อครบ 4 ปี 2. สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงทั้งหมดในกรณีที่วุฒิสภาไม่สามารถพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญทุกฉบับให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา

บุคคลและองค์กร	สถานภาพ
<p>ประธาน รองประธาน และผู้นำฝ่ายค้าน ในสภาผู้แทน- ราษฎร (มาตรา 316)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - คงดำรงตำแหน่งต่อไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ หมายเหตุ เนื่องจากมีการจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ขึ้น จึงมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร
<p>ประธาน รองประธาน วุฒิสภา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - คงดำรงตำแหน่งต่อไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ จนกว่าสิ้นอายุของวุฒิสภา หรือพ้นจากตำแหน่งก่อนถึงวาระ ในกรณีที่วุฒิสภาไม่สามารถพิจารณา ร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญทุกฉบับให้แล้วเสร็จซึ่งส่งผลให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงพร้อมกันทั้งหมด
<p>คณะกรรมการ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - คงเป็นต่อไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้
<p>ข้อบังคับการประชุม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - คงมีผลใช้บังคับอยู่เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ และให้สิ้นผลลงเมื่อมีกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1. เมื่อสภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบันสิ้นอายุหรือถูกยุบหรือสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงพร้อมกันทั้งหมด ในกรณีที่ไม่สามารถพิจารณา ร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จทุกฉบับภายในกำหนดเวลา 2. เมื่อมีการตราข้อบังคับการประชุมวุฒิสภาขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญนี้ 3. เมื่อมีการตราข้อบังคับการประชุมรัฐสภาขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญนี้
<p>คณะรัฐมนตรี (มาตรา 317)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - คงดำรงตำแหน่งต่อไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ หมายเหตุ เนื่องจากมีการจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ จึงมีการเปลี่ยนแปลงคณะรัฐมนตรี

บุคคลและองค์กร	สถานภาพ
<p>การอภิปราย ไม่ไว้วางใจ</p> <p>บทบัญญัติที่มีให้นำมาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีในปัจจุบัน จนกว่าจะมีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ ภายหลังจากการเลือกตั้งทั่วไปตามรัฐธรรมนูญนี้</p>	<p>- คงเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ทั้งการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล หรือทั้งคณะ หรือคณะรัฐมนตรีที่จัดตั้งขึ้นใหม่ระหว่างที่ยังไม่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี 2. สมาชิกวุฒิสภาจะเป็นรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่นมิได้ 3. จำนวนคณะรัฐมนตรี 36 คน 4. การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่น้อยกว่า 1/5 ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรรับรองและมีมติเห็นชอบมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร 5. กรณีไม่มีผู้ได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบให้เป็นนายกรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรจะนำความขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อทรงมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งบุคคลซึ่งได้รับคะแนนเสียงสูงสุดเป็นนายกรัฐมนตรี 6. นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภาในขณะเดียวกันไม่ได้ 7. รัฐมนตรีต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปีบริบูรณ์ 8. รัฐมนตรีต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า 9. รัฐมนตรีต้องไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือกระทำการใดอันมีลักษณะเป็นการเข้าไปบริหารหรือจัดการใดๆ เกี่ยวกับหุ้นหรือกิจการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท 10. การที่ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงจำต้องดำเนินการตาม ข้อ 4 11. กรณีความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวเมื่อสภาผู้แทนราษฎรมติไม่ไว้วางใจ

บุคคลและองค์กร	สถานภาพ
คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (มาตรา 318)	<ul style="list-style-type: none"> - ในวาระเริ่มแรกให้คณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการเป็นคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญนี้ จนกว่าจะมีคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม ซึ่งต้องดำเนินการภายใน 3 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้
คณะกรรมการการเลือกตั้ง (มาตรา 319)	<ul style="list-style-type: none"> - ในวาระเริ่มแรกให้วุฒิสภาคำเนินการเลือกกรรมการการเลือกตั้งภายใน 30 วัน นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ และมีให้นำกำหนดเวลาในการสรรหามาใช้บังคับ - ในวาระเริ่มแรกที่ยังไม่มีประธานศาลปกครองสูงสุด ให้คณะกรรมการสรรหาคณะกรรมการการเลือกตั้งมีจำนวน 9 คน ประกอบด้วย <ol style="list-style-type: none"> 1. อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลทุกแห่งซึ่งเลือกกันเอง ให้เหลือ 5 คน 2. ผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน
ศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา 320)	<ul style="list-style-type: none"> - ในวาระเริ่มแรกให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นศาลรัฐธรรมนูญจนกว่าจะมีศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะต้องดำเนินการเลือกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ภายใน 45 วัน นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ - ในระหว่างที่ยังไม่มีศาลปกครองสูงสุด มิให้นำองค์ประกอบที่เป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุดมาใช้บังคับ และให้ศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย ประธานศาลรัฐธรรมนูญ และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอื่นอีก 12 คน
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (มาตรา 321)	<ul style="list-style-type: none"> - ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ เป็นคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และสำนักงานฯ จนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการฯ และจัดตั้งสำนักงานฯ ซึ่งต้องกระทำภายใน 2 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ - ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ กำหนดระเบียบในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ แต่ต้องให้ศาลรัฐธรรมนูญเห็นชอบด้วย

บุคคลและองค์กร	สถานภาพ
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ	<p>- ในระหว่างที่ยังไม่มีประธานศาลปกครองสูงสุด ให้คณะกรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีจำนวน 14 คน ประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ประธานศาลฎีกา 2. ประธานศาลรัฐธรรมนูญ 3. อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 7 คน 4. ผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน
วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการต่าง ๆ (มาตรา 322)	<p>- ในวาระเริ่มแรก กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และกรรมการตรวจเงินแผ่นดินที่วุฒิสภาเลือก ให้ดำรงตำแหน่งเพียงครั้งหนึ่งของระยะเวลาที่กำหนดไว้สำหรับตำแหน่งดังกล่าว แล้วแต่กรณี แต่สามารถได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งได้อีกครั้ง ซึ่งไม่นำบทบัญญัติในการดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียวมาใช้บังคับ</p> <p>- ก่อนที่จะมีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญนี้ การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญนี้ให้เป็นมติของที่ประชุมร่วมของสภาผู้แทนราษฎรกับวุฒิสภา</p>
บทบัญญัติที่มีให้นำมาใช้บังคับกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาในวาระเริ่มแรก	<p>- บุคคลที่เคยถูกวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่งและยังไม่พ้นกำหนดห้าปีนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติจนถึงวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร</p> <p>- สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง หรือศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยให้พ้นจากสมาชิกภาพ</p> <p>- การสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา เนื่องจากการกระทำอันต้องห้าม เช่น ดำรงตำแหน่งหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือการใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกวุฒิสภาเข้าไปก้าวก่าย แทรกแซงการบรรจุ แต่งตั้ง ย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง ฯลฯ</p>

บุคคลและองค์กร	สถานภาพ
<p>บทบัญญัติที่มีให้นำมาใช้บังคับกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาในวาระเริ่มแรก</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนจากตำแหน่ง - การพ้นจากตำแหน่งของประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง - กรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1/4 ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร เข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาว่ากรรมการ ป.ป.ช. ผู้ใดกระทำการขาดความเที่ยงธรรม จึงใจฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือมีพฤติการณ์ที่เป็นการเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของการดำรงตำแหน่งอย่างร้ายแรง ขอให้วุฒิสภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง และมีมติดังกล่าวมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3/4 ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา - กรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภามีจำนวนไม่น้อยกว่า 1/4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเข้าชื่อร้องขอต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่ากรรมการ ป.ป.ช. ผู้ใดร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ - กรณีกรรมการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ตุลาการรัฐธรรมนูญ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการ หรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ถือว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย วุฒิสภามีอำนาจถอดถอนผู้นั้นออกจากตำแหน่งได้
<p>การพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญ และการยุบสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา 323)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ภายใน 240 วัน นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ให้รัฐสภาดำเนินการพิจารณา และให้ความเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา คณะกรรมการการเลือกตั้ง และพรรคการเมือง ให้แล้วเสร็จทุกฉบับ โดยในระหว่างเวลาดังกล่าวจะยุบสภามิได้ - สภาผู้แทนราษฎรต้องพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายใน 120 วัน นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หากดำเนินการไม่แล้วเสร็จทุกฉบับภายใน กำหนดเวลาให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง

บุคคลและองค์กร	สถานภาพ
<p>การพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญ และการยุบสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา 323)</p>	<p>พร้อมกันทั้งหมดและห้ามมิให้มีการดำเนินการเลือกตั้งทั่วไปตามรัฐธรรมนูญนี้ จนกว่าจะมีการให้ความเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญแล้วเสร็จทุกฉบับ หรือในกรณีที่มีเหตุให้ต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภา และดำเนินการเสนอและพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน นับแต่วันถัดจากวันที่ครบกำหนด 120 วัน นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - กรณีที่สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญแล้วเสร็จทุกฉบับภายในกำหนดเวลา 120 วัน ให้วุฒิสภำพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน นับแต่วันที่วุฒิสภำได้รับร่าง - กรณีที่วุฒิสภำไม่สามารถพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญแล้วเสร็จทุกฉบับภายในกำหนดเวลา ให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภำสิ้นสุดลงพร้อมกัน - ในกรณีที่ร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญใดได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรแล้วให้ถือว่าร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญ นั้น ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ให้นายกรัฐมนตรี นำขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมาย และร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญ ที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบหรือถือว่าให้ความเห็นชอบให้ดำเนินการเช่นเดียวกัน - ไม่นำบทบัญญัติที่ว่าด้วยร่าง พ.ร.บ. เกี่ยวด้วยการเงินมาใช้บังคับกับการเสนอและการพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญ - ในการดำเนินการพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญ ถึงเมื่ออายุของสภาผู้แทนราษฎรจะสิ้นสุดลงหรือถูกยุบ วุฒิสภำก็ยังสามารถดำเนินการประชุมต่อไปได้
<p>กรณีที่ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ (มาตรา 324)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ในกรณีที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญทุกฉบับแล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา 240 วัน หรือ - ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภำซึ่งทำหน้าที่รัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญทุกฉบับภายในกำหนดเวลา 90 วัน - ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ดำเนินการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายใน 60 วัน นับแต่วันที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบ หรือเมื่อพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญทุกฉบับไม่แล้วเสร็จภายใน 120 วัน

บุคคลและองค์กร	สถานภาพ
<p>กรณีที่ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ (มาตรา 324)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ในกรณีที่ทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาไม่สามารถพิจารณาและให้ความเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายใน 240 วัน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ภายใน 90 วัน นับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลา 240 วัน และให้นำกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่าที่ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญนี้มาใช้บังคับ - ในกรณีที่ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและ สมาชิกวุฒิสภาขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว และยังมี พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญครบทุกฉบับ ให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ดำเนินการพิจารณาและให้ความเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญที่ยังไม่ได้ตราขึ้น
<p>บทบัญญัติที่มีให้นำมาใช้บังคับกับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ (มาตรา 329)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 90 วัน
<p>การตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ให้ดำเนินการตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญต่อไปนี้ให้แล้วเสร็จภายใน 2 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1. กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา 2. กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต 3. กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 4. กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน 5. กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ

บุคคลและองค์กร	สถานภาพ
<p>การตรากฎหมายการจัดตั้งศาลปกครอง และการดำเนินการให้มีคณะผู้บริหารท้องถิ่นตามที่รัฐธรรมนูญนี้บัญญัติ (มาตรา 334)</p>	<p>- ในวาระเริ่มแรกให้ดำเนินการตรากฎหมายต่อไปนี้ให้แล้วเสร็จภายใน 2 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กฎหมายเกี่ยวกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง (มาตรา 68) 2. กฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (มาตรา 199, มาตรา 200) 3. กฎหมายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การเสนอปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล (มาตรา 248) 4. กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา 270) 5. กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานของสำนักงานศาลยุติธรรม (มาตรา 275) 6. กฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดอำนาจและหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง (มาตรา 284 วรรคสอง) 7. กฎหมายเกี่ยวกับแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น (มาตรา 284 วรรคสาม) 8. กฎหมายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ให้ผู้พิพากษาศาลยุติธรรม ซึ่งจะมีอายุครบ 60 ปี บริบูรณ์ ไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโส <p>- ให้ดำเนินการจัดตั้งศาลปกครองให้แล้วเสร็จภายใน 2 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้</p> <p>- ให้ดำเนินการให้มีคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน หรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่นให้ครบถ้วนภายใน 2 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ เว้นแต่สมาชิกหรือผู้บริหารขององค์กรบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นสมาชิกหรือผู้บริหาร โดยตำแหน่ง และดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้คงดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะครบวาระของสมาชิก ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของสภาองค์กรบริหารส่วนตำบล</p>

บุคคลและองค์กร	สถานภาพ
<p>บทบัญญัติที่มีให้นำมาใช้บังคับในวาระเริ่มแรกใช้รัฐธรรมนูญนี้ (มาตรา 335)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป มิให้ใช้บังคับกับกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ เว้นแต่เป็นการตรากฎหมายหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าว จึงจะต้องเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนด - มิให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับคลื่นความถี่มาใช้บังคับจนกว่าจะมีการตรากฎหมายอนุวัติการให้เป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าว ซึ่งต้องไม่เกิน 3 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ทั้งนี้ กฎหมายที่จะตราขึ้นจะต้องไม่กระทบกระเทือนถึงการอนุญาตสัมปทาน หรือสัญญา ซึ่งสมบูรณ์อยู่ในขณะที่กฎหมายเกี่ยวกับคลื่นความถี่มีผลใช้บังคับ จนกว่าการอนุญาต สัมปทาน หรือสัญญานั้นจะสิ้นสุด - มิให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ไม่น้อยกว่า 12 ปี) มาใช้บังคับจนกว่าจะได้ดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าว ซึ่งต้องไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ - มิให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่า 50,000 คน เข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และบทบัญญัติห้ามรัฐมนตรีมิให้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท จนกว่าจะมีการตรากฎหมายอนุวัติการให้เป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าวแล้วแต่กรณี ซึ่งต้องไม่เกิน 2 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ - มิให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการนั่งพิจารณาคดี การทำคำพิพากษา การจ่ายสำนวนคดี และการโยกย้ายผู้พิพากษาและตุลาการ มาใช้กับ การพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม และมิให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการแต่งตั้ง การให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมพ้นจากตำแหน่ง รวมทั้งการเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม มาใช้บังคับกับคณะกรรมการตุลาการ แต่จะต้องดำเนินการเพื่อให้การเป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าว ซึ่งต้องไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

พระราชลัญจกรที่ประทับลงในรัฐธรรมนูญฉบับประเทศไทย

ด้านบน	ซ้าย	พระราชลัญจกรมหาไถ่การ
	กลาง	พระราชลัญจกรไทยราชค (องค.ใหญ่)
	ขวา	พระราชลัญจกรทวงสพพมก.
ด้านล่าง		พระราชลัญจกรพระครุฑพ่าท